

ΕΤΟΣ Β'. ΑΡΙΘΜΟΣ 7
ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 8

ΠΑΤΡΑΙ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1938

ΔΧΔΪΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ-ΕΚΔΟΤΗΣ: Κ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Περιεχόμενα:

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ	Μιλήματα μ'έναν κόκκινο κρίνο (ποίημα)
ΚΩΝΣΤ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ	Πωλητήριον ἐν Πάτραις τοῦ 1820
Π. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ	Ἐπιστροφή (ποίημα)
Κ. Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ—ΞΕΝΑΚΗ	Προῦσα Βιθυνίας. Τὸ Παλάτι (ποίηματα)
Ρ. Μ. ΡΙΛΚΕ	Ἄπο τὰ τετράδια τοῦ Μ. L. Brigge (μεταφρ. ΜΥΡΑΣ ΑΛΟΗΣ)
ΚΛΕΑΡΧΟΥ ΣΤ. ΜΙΜΙΚΟΥ	Ἄπο τὸν κύκλο «Μνημοσύνη» (ποίημα)
ΜΑΡΙΕΤΤΑΣ ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΣ	Ἄνδρες (διήγημα)
Α. ΑΝΑΠΛΙΩΤΗ	Πάτρα (ποίημα)
Κ***	Ὁ Πατρινὸς Ντόρος (μελέτη)
ΑΝΤΡΕΑ ΠΕΠΟΝΗ	Ἄπαγγελία (ποίημα)
Π.Α.Χ.	Καλλιλογικὰ ἀπανθίσματα τῆς Ἀμερικανικῆς φιλολογίας
ΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟΝ	Μνημόσυνο ἑνὸς Πατρινου ἥρωος ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Ζωγρ. Τὰ πενήντα χρόνια τοῦ δημοτικισμοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Τάσου Μαγδαληνοῦ. Τὸ Β' Πανιόνιο Συνέδριο. Βιβλιοκρισία: Τάκη Δόξα, Δρόμοι τοῦ κ. Τ. Μ. Χρονικά.

«ΑΧΑΪΚΑ»

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΤΗΣΙΑ ΔΡΑΧΜΑΙ 40
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΤΗΣΙΑ ΔΟΛΛΑΡΙΟΝ 1

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ
ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧΜΑΙ 8

Έγγραφαί συνδρομητών, άλληλογραφία, αποστολαί και πάσα πληροφορία εις τὸ γραφεῖον τοῦ Διευθυντοῦ (Μαιζῶνος 175 - ΠΑΤΡΑΙ).

Τὸ Περιοδικὸν ἐκτυποῦται:

εἰς τὰ ἐν Πάτραις Τυπογραφεῖα **ΘΕΟΔ. ΚΟΥΚΟΥΡΑ Ρ. Φερραίου 60.**

Τὸ Περιοδικὸν εὐρίσκεται πρὸς πώλησιν:

ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ: Πρακτορεῖον Ἑλλήν. Τύπου, Βιβλιοπωλεῖα: **Θ. Κούκουρα Ρ. Φερραίου 60, τηλ. 30 77** καὶ **Π. Συνοδινῶ δόδος Ἐρμού**

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: Διεθνὲς Βιβλιοπωλεῖον Ἐλευθερουδάκη.

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῃ: Βιβλιοπωλεῖον Β. Παπαδοπούλου καὶ Σίας Ἀγ. Σοφίας 37.

ΕΝ ΑΙΓΙΓΓΙ: Πρακτορεῖον Ἀγγ. Ζαγκλίφα

ΕΝ ΠΥΡΓῳ: Βιβλιοπωλεῖον Θεανοῦς Καπογιάννη.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΩΝ "ΑΧΑΪΚΩΝ", ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΔΡΧ. 50 ΠΑΡ' ΗΜΙΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΑΧΑΪΑ-CLAUS

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1861

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 30.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἁγίου Ἀνδρέου — ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ἐν Ρηγανοκάμπῳ (Κλάους)

Τηλέφωνα: ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ 24-75 — ΓΡΑΦΕΙΩΝ 27-06

Τηλεγραφικὴ Διεύθυνσις: «ΒΙΝΑΧΑΪΑ»

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ — ΔΕΜΕΣΤΙΧΑ — ΚΟΝΙΑΚ — ΣΑΜΠΑΝΙΑ
ΒΕΡΜΟΥΤ — ΜΟΣΧΑΤΟ — ΜΑΛΒΑΣΙΑ — ΜΑΔΕΡΑ — ΜΑΡΣΑΛΑ
ΜΑΛΑΓΑ — ΣΑΝΤΑ ΕΛΕΝΑ Κ.Λ.Π.

ΑΧΑΪΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΕΤΟΣ Β'. ΑΡΙΘ. 7 - ΠΑΤΡΑΙ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1938

ΜΙΛΗΜΑΤΑ Μ' ΕΝΑΝ ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΡΙΝΟ

- Κρίνε, πές μου : ποῦ τὴν ἡῦρες
τὴ ρηγάδικη πορφύρα ;
- Πέθαν' ἕνας ρήγας, ὁ Ἔρωτας,
ἔσκυψα, τὸν ἔγδυσα, τὴν πῆρα.
- Κρίνε, τὰ ρόδα ποῦ τὴν ὕφαναν
τὴ φορεσιά μετὸ δικό τους γνέμα ;
- Τὰ χέρια τῆς Ἀγάπης μου τὴν πλέξανε
μετὸ τῆς καρδιάς τὸ αἷμα.
- Τῆς αὐγῆς τὰ φιλιὰ μετὸ Μάη,
Κρίνε, σ' ἔχουνε γεννήσει ;
- Μιὰν ἀχτίδα ἕνα σύγνεφο ἀγάπησε,
καὶ ἦρθα λιόγερμα, φλόγας μεθύσι.
- Εἶσαι ὁ χρυσαῖτος ὁ φοίνικας
ποῦ τὸν καίει φωτιά ;
Κ' ὕστερ' ἀπὸ μέσα ἀπὸ τ' ἀπόσταχτα
ξαναγίνεται κι' ἀπλώνει τὰ φτερά ;
- Εἶμαι τῶν ἀνθῶν ὁ φοίνικας
ποῦ δὲν ἔχει ταῖρι
τὴ ζωὴ μου τήνε ζῶ ἀπὸ τὴ στιγμή
ποῦ με κράτησε—τὸ ξέρεις—ἕνα χέρι.
- Ἀπάνω μου καρφώνεις τὰ μάτια σου τὰ πύρινα,
ζητᾶς νὰ μοῦ μιλήσης καὶ νὰ μοῦ ξανοιχτῆς ;
- Σοῦ φέρνω (τίποτ' ἄλλο) τὰ κρυφοχαιρετίσματα
τῆς Διαλεχτῆς.
- Εἶσαι, τί ; Θὰ με φᾶς ; Θὰ με γιάνης ;
Μοῖρα, ἀνάσταση ἢ πέρασμα πλάνο ;
- Σὰν πεθάνης,
θὰ φυτρῶνῶ στὸν τάφο σου ἐπάνω.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΩΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΤΟΥ 1820

» (ὕπ.) Ὁ † Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἐπιβεβαιοῖ

† Διὰ τοῦ παρόντος ἐκκλησιαστικοῦ πωλητικοῦ καὶ ἐμμερτύρου γράμμα-
τος γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ Κωνσταντῆς Πετρόπουλος ἔχων ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν
ἐν ὀσπήτιον κείμενον εἰς τὸν μαχαλὲ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ὅπερ συνίσταται
ἀπὸ δύο ὁδάδες, καὶ ἓνα μικρότερον, καὶ αὐλήν, καὶ δύο κατώγια, παρέστη σή-
μερον ἐνώπιον τῆς ἡμετέρας ταπεινότητος, καὶ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων καὶ προ-
κρίτων τῆς πολιτείας ταύτης, καὶ ἰδίοις αὐτοῦ χεῖλεσιν ὡμολόγησεν, ὅτι ἐπώλησεν
ὄλον αὐτό τὸ ὀσπήτιον οἰκειοθελῶς καὶ ἀπαραβιάστως πρὸς τὸν Ἀγγελῆν Δημη-
τρίου Βασακᾶν, καὶ Ἀθανάσιον Ἀσυμακόπουλον διὰ γρ. χιλιάδων τριῶν, Ν : 3000.
ἄτινα παραλαβὼν πάντα σφᾶ καὶ ἀνελλιπῆ μέχρι λεπτοῦ ὡμολόγησεν, ὅτι ἔμεινε
κατὰ πάντα εὐχάριστος, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπεξενώθη ὅλως τοῦ εἰρημένου ὀσπι-
τίου, καὶ μετοχῆν ἐν αὐτῷ δὲν ἔχει οὐδεμίαν. Οἱ δὲ ἄνωθεν ἀγορασταὶ Ἀγγελῆς
Δημητρίου, καὶ Ἀθανάσιος Ἀσυμακόπουλος ἐγένοντο κύριοι καὶ καθολικοὶ
ἐξουσιασταὶ αὐτοῦ, ὥστε ποιεῖν αὐτό, ὅπως ἂν βούλωνται, παρὰ μηδενὸς μηδέ
ποτε ἐμποδιζόμενοι, τὸ ὁποῖον ὀσπήτιον ἀπὸ μὲν τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους συμ-
πλησιάζει δρόμῳ κοινῷ, ἀπὸ δὲ τοῦ δυτικοῦ πάλιν δρόμῳ κοινῷ, ἀπὸ τοῦ Βορ-
ρείου ὀσπητίους τοῦ ἀνδρέα Κεραμιδᾶ, καὶ τοῦ Παναγιώτου Γαλανοπούλου, ὅστις
δὲν ἐπλήρωσε τὸν τοῖχον, τὸν ὁποῖον εὗρηκε καὶ τὸν ἐσήκωσε καὶ ἂν θελήσουν
οἱ ἀγορασταὶ νὰ τὸν σηκώσουν αὐθις, νὰ μὴν ἐμποδίζωνται, καὶ ἀπὸ τοῦ Νοτίου
ὀσπητίῳ τῆς Αἰκατερίνης καὶ Ἀγγελικῆς Κετζίκοπούλων, αἵτινες ἂν θελήσουν
νὰ σηκώσωσι τὸ ὀσπήτιόν των, νὰ πληρῶνουν ἐκεῖθεν καὶ ἐπάνω, ἀποκαθιστᾶ δὲ
ὁ εἰρημένος πωλητὴς Κωνσταντῆς καὶ βεκέλην ἴδιον τὸν κύρ Δημήτριον Ἀνά-
γνω, ἵνα παραστή εἰς τὴν ἱεράν κρίσιν τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ κριτη-
ρίου δοθῆ εἰς τοὺς ἄνωθεν ἀγοραστὰς Ἀγγελῆν Δημητρίου καὶ Ἀθανάσιον
Ἀσυμακόπουλον τὸ σύνθημα χοτζέτι. Ὅθεν κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ ἐπικυ-
ροῦμεν τὴν πρᾶσιν ταύτην βεβαίαν εἶναι καὶ ἀδιάσπαστον, καὶ ἐπὶ τούτοις
ἐγένετο τὸ παρὸν ἐκκλησιαστικὸν πωλητικὸν καὶ ἐμμερτύρον γράμμα, κατησφα-
λισμένον τῇ ἐπιβεβαιώσει τῆς ἡμετέρας ταπεινότητος, ὑποκεκυρωμένον δὲ τῇ ὑπο-
γραφῇ τοῦ ἄνωθεν πωλητοῦ Κωνσταντῆ καὶ μεμερτυρημένον παρὰ τῶν εὐγενε-
στάτων ἀρχόντων καὶ προκρίτων τῆς πολιτείας ταύτης, ὅπερ καταστρωθὲν τῷ
ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγιωτάτης ταύτης μητροπόλεως ἐπιδέδοται τοῖς διαληφθεῖσιν
ἀγορασταῖς Ἀγγελῆν Δημητρίου καὶ Ἀθανασίῳ Ἀσυμακοπούλῳ εἰς ἔνδειξιν τῆς
ἀληθείας καὶ ἀσφάλειας αὐτῶν

(αὐκ'. Ἰουλίου ε'. ἐν Πάτραις

(ὕπ.) [Ἐγὼ ὁ Κωνσταντῆς Πετρόπουλος βεβενο τὰ ἀνοθεν

[Νικόλαος λόντος μάρτυς

[Χριστόδουλος λόντος μάρτυς

[Ἀνδρέας Καλαμογδάρτης Μάρτυς

[Γιωργὸς Κωνσταντινέπουλος μάρτυς

[Παναγὸς Μπουκαουρῆς μάρτυς

[Δημήτριος ἀντωνόπουλος μάρτυς

[ἀναγνώστis Κωνσταντινόπουλος μάρτυς

[Ἀγγελῆς ριγόπουλος μάρτυς]

Τὸ παρὸν ἀγοραπωλησίαις νομικὸν ἔγγραφον τῆς 5ης Ἰουλίου 1820
συνετάχθη ἐνώπιον τοῦ Μητροπολίτου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ διὰ χειρὸς
τοῦ ἀρχidiaκόνου του καὶ ἔπειτα Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοφίλου Βλα-

χοπαπαδοπούλου, ἀφορᾷ δὲ μίαν οἰκίαν κειμένην εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ
Ἁγίου Κωνσταντίνου, παρὰ τὴν σημερινὴν δηλαδὴ πλατεῖαν Ὀμοιοίας.
Τὸ ἔγγραφο περιέχει σχεδὸν ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἰς παρο-
μοίας συναλλαγᾶς ἀκόμη καὶ σήμερον ζητοῦν ν' ἀναφέρονται οἱ συμβαλ-
λόμενοι καὶ ἀπαιτεῖ τὸ παρ' ἡμῶν ἰσχυρὸν ἔτι Ρωμαιοβυζαντινὸν Δίκαιον.
Τὸ δίκαιον τῶν Πανδεκτῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ τῶν Βασιλικῶν παρεδέχτο
τὸ ἄτυπον τῶν συμβάσεων. Ἀργότερον μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Γαλλικῆς
Ἐπαναστάσεως ἐξ ἐπιρροῆς πιθανῶς τοῦ δικαίου τῶν δυτικῶν Εὐρωπαϊ-
κῶν κρατῶν ἤρχισαν καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν νὰ συντάσσουν ἔγγραφα ἀπο-
δεικτικὰ τῶν συμβάσεων, κυρίως τῶν σημαντικωτέρων ἐξ αὐτῶν. Προκει-
μένου ἰδίᾳ περὶ ἀγοραπωλησιῶν ἀκινήτων οἱ συμβαλλόμενοι ραγιάδες
προσέφευγον εἰς τὸν οἰκειὸν ἐπίσκοπον, μετὰ τὴν φροντίδα τοῦ ὁποῖου καὶ
ἐνώπιον αὐτοῦ συνετάσσετο τὸ σχετικὸν ἔγγραφο ὑπὸ τύπον ὁμολογίας
(ἐκθέσεως) ἐνώπιον τῆς ἀρχῆς, τὸ ὁποῖον εἶχε κύρος, διότι οἱ Τοῦρκοι ἄφι-
σαν νὰ ἰσχύη μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τὸ καὶ πρότερον ἐν χρήσει δίκαιόν των.
Τὸ ἔγγραφο ἐβεβαιούτο ἐκτὸς τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἐπισκόπου (τιθεμένης
ἄλλοτε ὑπὸ καὶ ἄλλοτε ὑπερίνω τοῦ κειμένου) καὶ διὰ τῆς τοιαύτης τῶν
προκρίτων τῆς πόλεως, πάντα δὲ τὰ πρόσωπα ταῦτα ἐπὶ Τουρκοκρατίας
ἤσκουν δικαστικὰς λειτουργίας μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὸ παρὸν
ἔγγραφο ὑπογράφει ἐν ἐπικεφαλίδι ὁ Μητροπολίτης Γερμανός, ὑπὸ
δὲ τὸ κείμενον ὁ πωλητὴς καὶ μερικοὶ πρόκριτοι τῶν Πατρῶν, τοιου-
τοτρόπως δὲ ἀποκτᾷ πᾶσαν ἐπιστημότητα ἢ γενομένη σύμβασις ἀγοραπω-
λησίας, δυνάμει τῆς ὁποίας καὶ τοῦ ἀποδεικνύοντος ταύτην ἔγγραφου, οἱ
ἀγορασταὶ θὰ ζητήσουν τὸ ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν νόμων ἐπιβαλλόμενον παρα-
χωρητήριον (χοτζέτι) τῆς Τουρκικῆς ἀρχῆς, ἀκόμη δὲ διορίζεται σχετικῶς
καὶ ὠρισμένος πληρεξούσιος τοῦ πωλητοῦ, ὅπως ἐμφανιζόμενος πρὸ τῶν
Τουρκικῶν ἀρχῶν ἐπιτύχῃ τὸ παραχωρητήριον. Τέλος τὸ ἔγγραφο «κατα-
στρωθὲν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγιωτάτης ταύτης μητροπόλεως», δίδεται ἐν πρω-
τοτύπῳ εἰς τοὺς ἀγοραστὰς «εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀσφάλειας αὐτῶν».

Ἴδιον ζήτημα ἀνακύπτει εἰς δύο περιπτώσεις εἰς τὸ παρὸν ἀγοραπω-
λητήριον, σπανίως συναντώμενον εἰς νομικὰ ἔγγραφα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.
Εἶναι τοῦτο ὁ διακανονισμὸς τῆς μεσοτοιχίας μετὰ δύο τῶν γειτόνων καὶ ἢ
ἀποζημιώσις δι' αὐτὴν ἀπὸ τοὺς ἀναφερομένους γείτονας. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ
διακανονισμὸς οὗτος ἔχει ἰσχύν μόνον διὰ τοὺς συμβαλλόμενους καὶ λυεῖ
μόνον τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, πάντως ὁ πωλη-
τὴς ἐκχωρεῖ καὶ τὰ δικαιώματά του ταῦτα, ὅσα θὰ εἶχεν ἐκ τῆς ὑπαρχού-
σης μεσοτοιχίας, πρὸς τοὺς διαδόχους του. Ἐδόθη δηλαδὴ εἰς τὸ ζήτημα
λύσις, ἢ ὁποῖα καὶ σήμερον παρέχεται συνήθως εἰς τοιαύτας περιπτώσεις
καὶ ἀποδεικνύει ὅτι εἰς τὴν νομικὴν συνείδησιν τοῦ τότε Ἑλληνισμοῦ σα-
φῆς ἦτο ἡ διάκρισις ὅτι τὸ ἐκ τῆς μεσοτοιχίας δικαίωμα ἀποζημιώσεως ἦτο
προσωπικόν.

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Στό φίλο μου κ. Κ. Ν. Τριανταφύλλου

Νᾶρχεται ἡ μαύρη σκέψη σάν τριβέλι νὰ τρυπᾷ
τοῦ ὄνειρου τὸν κορμό, τὸ βράχο τῶν πραγμάτων.
Νὰ τὴν ἀκολουθῆ κι' ὁ πόνος καὶ ν' ἀφίγη στὶς καρδιές
βασάνων δάκρυα καὶ σταλαματιές αἱμάτων...

Ἡ ζήση, ἑνὸς ἰδανικοῦ ἢ ἀνήσυχη ἀγαπητικιά
κι' ἑνὸς σκοποῦ ἢ ξελογιασμένη σκλάβα,
νὰ κυνηγᾷ μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα, ἀσθματικά,
πάντα μιὰ χίμαιρα στὸ φτερωτό της διάβα.

Δροσόλουτρα νὰ μᾶς χαρίζη ἢ μάννα—φύση
μὲς σ' ὁμορφιάς καὶ καλωσύνης νύματα
κ' ἑμεῖς νὰ προτιμοῦμε μίσους καὶ παθῶν σαχάρες,
ποὺ τίς φλογίζουν καρδιοβόρα δράματα.

(Ξεστρατισμένοι· καὶ δερνόναστε σὲ νιῦ κακοτοπιές.
Ἄπο τίς πλάνες μας ἀνόρεχτοι νὰ λυιρωθοῦμε.
Τὸ οὐράνιο μάννα ἀλλάξαμε σὲ ξύδι καὶ χολή.
Καὶ σὰ ρωτᾷ ἡ καρδιά : γιατί ; Σὰν ἔνοχοι σιωποῦμε.)

ᾠ ! νᾶταν τῆς χαρᾶς οἱ λευκανθοὶ νὰ στόλιζαν
ξανὰ τὰ κλώνια τῆς ξεφλουδισμένης μας ζωῆς
καὶ νᾶφταναν καὶ πάλιν ὡς τὰ ψυχικά μας τρίσβαθα
οἱ οὐράνιες μελωδίες μιᾶς θεϊκιάς πνοῆς !

Σεμνὰ καὶ πρόθυμα νὰ φέρναμε τὸ μόχθῳ μας
μπροστὰ στῆς ἔντιμης δουλιᾶς τὴν ἰλαρὴ θυμέλη.
Καθένας ν' ἀπολάβαινε τὸ δίκιο κι' ἀπαραίτητο.
Κι' ὄλους ἢ γῆς μὲ γάλα νὰ μᾶς ἔτρεφε καὶ μέλι.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΠΡΟΥΣΑ ΒΙΘΥΝΙΑΣ

Ψηλόθωρη του Ολυμπου κόρη, Μπούσα,
ἔπο τα λευκά του χέρια χαϊδεμένη,
λάμπεις μες στη μυριόδιαλη σου χλαίνη,
χινόπωρου στολή χρυσή και ρούσα.

Νερόχαρη, ισκιερή, γκρεμοπατούσα,
στα βρόχια και στα βράχια σου παθαίνει
γλυκὸ ο διαβάτης ἱλιγγο και μένει
σαν σ' ἔκσταση, και λέει «εδώ να ζούσα !».

Στο ψηλό σου παλιόκαστρο πνέει πνέμα
γαλάζιο λευτεριάς, και ρέει του Οδρύση,
στα πόδια σου, γοργὸ κι αργὸ το ρέμα.

Κ' οἱ λυγνὲς λεύκες, που τις ἔχουν ντύσει
φλόγας χρώματα οἱ κύκνειες οἱ λιακάδες,
μπροστὰ σου καιν, σε εικόνα ὅπως λαμπάδες.
(1921)

ΤΟ ΠΑΛΑΤΙ

Οπου σμίγει ο κισσὸς το κυπαρίσσι,
ντυμένοι την αγάπη για πορφύρα
μαζή κ' οἱ δυο με τη μαγεύτρα λύρα
τ' ονειρευτὸ παλάτι εἶχαμε χτίσει.

Μα ο δαίμονας μου σκότισε την κρίση,
(ἢ νάτανε γραμμένο ἀπὸ τη μοίρα ;)
φωτιά και αξίνα στα χέρια μου πήρα·
ψηλὰ ο καπνὸς και τα ρεῖπια στη ζήση...

Σα να μπορούσα να το φτιάσω μόνος
ξανὰ, κι ὄχι μαζί σου· ὦ ! καρδιοχτύπια,
που δε θα τα σιγάσει μήτε ο χρόνος !

γιατί αν ἔγινα στάχτη μες στα ρεῖπια,
κι εσύ ἔθαψες στο τραγικὸ παλάτι,
για πάντα της ψυχῆς σου ἕνα κομμάτι...

Κ. Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ—ΞΕΝΑΚΗΣ

ΑΠΟ "ΤΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΟΥ Μ. Λ. BRIGGE," (*)

Ἐδῶ λοιπὸν ἔρχονται οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ ζήσουν; Περισσότερο θὰ πιστεύω ὅτι ἔδῶ πεθαίνουν. Βγῆκα. Εἶδα τὰ νοσοκομεῖα. Εἶδα ἓναν ἄνθρωπο ποὺ τρίκλιζες καὶ ξαπλώθηκε χάμου. Κόσμος μαζεύτηκε γύρω του καὶ μοῦ σκέπασαν ἔτσι τὴν ὑπόλοιπη σκηνή. Εἶδα μιὰ ἔγκυο γυναῖκα. Σερνότανε βαρεῖα κατὰ μῆκος ἐνὸς ψηλοῦ ζεστοῦ τοίχου, σὰν γιὰ νὰ πεισθῇ πὼς ἀκόμα βρισκόταν ἐκεῖ. Ναι, ἐκεῖ ἦταν ἀκόμη. Καὶ ἀπὸ πίσω του;

Κύτταξα τὸ σχέδιό μου : οἰκία τοκετῶν. Ὁραῖα. Θὰ τὴν ἐλευθερώσουν, μποροῦν, πρέπει. Πειὸ μακρὰ, ὁδὸς Σαῶ-Ζάκ, ἓνα μεγάλο κτίριο μὲ θόλο. Τὸ σχέδιο λέει: Βάλ ντὲ Γκράς, στρατιωτικὸ νοσοκομεῖο.

Δὲν εἶχα ἄλλωστε ἀνάγκη ἀπὸ αὐτὴ τὴν ὑπόδειξη, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔχει νὰ κάνῃ. Ὁ δρόμος ἄρχισε νὰ ξεχύνῃ ἀπ' ὅλες τὶς μεριὲς ὁσμές. Ὅσο μπόρεσα νὰ ξεχωρίσω, μύριζε ἰωδοφόρμιο, πάχος ἀπὸ ψημένα μῆλα, τὸ φόβο. Ὅλες οἱ πόλεις μυρίζουν τὸ καλοκαῖρι. Ἐπειτα εἶδα ἓνα σπῆτι παράξενα τυφλό. Δὲν τὸ εἶχε τὸ σχέδιό μου, ἀλλὰ πᾶνου ἀπὸ τὴν πόρτα, εἶδα μιὰν ἐπιγραφή, ἀρκετὰ εὐκολοδιάβαστη ἀκόμη: "Ἀσυλον νυκτός. Πλάι στὴν εἴσοδο ἦσαν γραμμένες οἱ τιμές. Τὶς διάβασα. Δὲν ἦταν ἀκριβὰ.

Ἐπειτα; Εἶδα ἓνα παιδάκι σ' ἓνα σταματημένο ἀμαξάκι. Ἦταν χοντρό, πρασινιασμένο καὶ εἶχε μιὰν ὀρατὴ πληγὴ στὸ μέτωπο. Εἶχε ἀρχίσει νὰ γιατρεύεται, καθὼς φαινόταν, καὶ δὲν τὸ ἔκανε νὰ ὑποφέρῃ. Τὸ παιδί κοιμόταν, τὸ στόμα του ἦταν ἀνοιχτό, ἀνάπνεε ἰωδοφόρμιο, τὴ μυρουδιά τῶν ψημένων μῆλων, τὸ φόβο. Ἐτσι ἦταν, αὐτὸ ἦταν ὅλο. Τὸ σπουδαῖο ἦταν νὰ ζῆ κανεὶς. Ναι, ἦταν τὸ σπουδαῖο.

Καὶ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ χωρὶς ἀνοικτὸ παράθυρο! Τὰ ἠλεκτρικὰ τράμ κυλᾶνε, ἀντηχώντας μέσα στὸ δωμάτιό μου. Αὐτοκίνητα περνᾶνε ἀπάνω μου. Μιὰ πόρτα χτυπάει. Κά-

(*) Ὁ Ρ. Μ. Ρίλκε γεννήθηκε στὶς 4 Δεκεμβρίου 1875 στὴν Πράγα. Εἶναι ὄχι μόνον ὁ μεγαλύτερος λυρικός τῆς Γερμανίας ἀπὸ τοὺς σύγχρονους, ἀλλὰ καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ παραγωγικούς. Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἴδου μερικά: Στεφανωμένος μὲ τ' ὄνειρο (1897), Πρὶν (1898), Γιὰ τὴ γιορτὴ μου (1900), Τὸ βιβλίο τῶν εἰκόνων (1902), Τὸ βιβλίο τῶν ὠρῶν (1906), Τὰ τελευταῖα του ἔργα («Νέα ποιήματα», «ἡ ζωὴ τῆς Μαρίας») ἔχουν μιὰ τελειότητα κλασσικὴ καὶ σ' αὐτὰ ὁ Rilke μᾶς δίνει ὅλες τὶς δυνατότητές του.

Στὰ «τετράδια τοῦ Μ. Λ. Brigge» ποὺ ἀπόσπασμα δίνουμε σήμερα, βρίσκετε στὸ πεζὸ ὅλα τὰ εὐνοούμενα θέματα τοῦ ποιητῆ. Στὴν Ἑλλάδα ὁ Rilke εἶναι σχεδὸν ἄγνωστος στὸ πολὺ κοινό.

ποὺ ἓνα τράμ πέφτει θορυβώντας. Ἀκούω γέλοια δυνατά, κ' ἔπειτα ἄξαφνα ἓναν ὑπόκωφο κρότο, πνιγμένο, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, στὸ βάθος τοῦ σπητιοῦ, Κάποιος ἀνεβαίνει στὴ σκάλα. Πλησιάζει, πλησιάζει, χωρὶς νὰ σταματᾷ. Εἶναι ἐκεῖ, εἶναι πολὺ ὦρα ἐκεῖ, περνάει. Καὶ πάλι ὁ δρόμος. Μιὰ γυναῖκα φωνάζει: «"Α! πάψε! Δὲ θέλω ἄλλο!» Τὸ ἠλεκτρικὸ τράμ τρέχει, ὅλο ταραχή, περνάει ἀπὸ πάνου, πέρα ἀπ' ὅλα. Κάποιος φωνάζει. Ἄνθρωποι τρέχουν, γίνεται συμπλοκή. Ἐνας σκύλος γαυγίζει. Τὶ ἀνακούφιση! Ἐνας σκύλος. Τὰ χαράματα ἓνας κόκκορας τραγουδάει, μάλιστα, καὶ εἶναι μιὰ ἀτελειώτη ἀπόλαυση. Κ' ἔπειτα ἀπότομα κοιμᾶται.

Αὐτοὶ, εἶναι οἱ θόρυβοι. Ἄλλὰ εἶναι κάτι ἔδῶ ποὺ εἶναι πειὸ τρομαχτικὸ : ἡ σιωπὴ. Πιστεύω ὅτι στὶς μεγάλες πυρκαγιὲς πρέπει νὰ ὑπάρχῃ, ἔτσι κάποτε, μιὰ στιγμὴ ἄκρης ἔντασης: πίδακες ἀπὸ νερὸ πέφτουν, οἱ πυροσβέστες δὲν ἀνεβαίνουν πειὰ στὶς σκάλες, κανεὶς δὲν κουνιέται. Χωρὶς θόρυβο, μιὰ μαύρη κορνίζα προχωρεῖ κεῖ ψηλὰ καὶ ἓνας μεγάλος τοῖχος, πίσω ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἡ φωτιὰ ἀναπηδάει, γέρνει ἀθόρυβα. Ὁλος ὁ κόσμος μένει ἀκίνητος καὶ περιμένει μὲ σηκωμένους τοὺς ὤμους, τὸ πρόσωπο συσπασμένο στὰ μάτια, τὸ φοβερὸ χτήπημα.

Τέτοια εἶναι ἔδῶ ἡ σιωπὴ.

Μαθαίνω νὰ βλέπω. Δὲν ξαίρω πὼς γίνεται αὐτὸ, κάθε τι εἰσχωρεῖ σὲ μένα πειὸ βαθειὰ καὶ δὲν σταματᾷ ἐκεῖ, ὅπου ὡς τὰ τώρα τέλειωνε. Ἐχω ἓνα ἐσωτερικὸ ποὺ ἀγνοοῦσα. Ὅλα ἐκεῖ πᾶνε στὸ ἐξῆς. Δὲν ξαίρω τί γίνεται ἐκεῖ πέρα.

Σήμερα γράφοντας ἓνα γράμμα, μοῦκανε ἐντύπωση τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν εἶμαι ἔδῶ παρὰ τρεῖς ἑβδομάδες. Τρεῖς ἑβδομάδες ἀλλοῦ, στὴ ἐξοχὴ λόγου χάρι, φαινόταν ὅτι ἦταν μιὰ μέρα, ἔδῶ εἶναι-χρόνια. Ἐπειτα δὲ θέλω νὰ γράφω γράμματα. Γιὰ ποιὸ λόγο νὰ πῶ σὲ κάποιον ὅτι ἀλλάζω; Ἄν ἀλλάζω, δὲν εἶμαι πειὰ ἐκεῖνος ποὺ ἤμουν καὶ ἂν εἶμαι ἀλλοιωτικός ἀπ' ὅτι ἤμουν πρῶτα, εἶναι φανερό ὅτι δὲν ἔχω σχέσεις. Καὶ ἔτσι δὲν μπορῶ νὰ γράφω σὲ ξένους, σὲ πρόσωπα ποὺ δὲν μὲ ξαίρουν. Τὸ εἶπα ἤδη; Μαθαίνω νὰ βλέπω. Ναι, ἀρχίζω. Αὐτὸ πάει ἄσχημα ἀκόμη. Ἄλλὰ θέλω νὰ χρησιμοποιήσω τὸν καιρὸ μου. Σκέπτομαι παραδείγματος χάριν ὅτι ποτὲ ἔως τώρα δὲν ἔλαβα γνώση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσώπων, ποὺ ὑπάρχουν. Εἶναι ἓνας σωρὸς ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀκόμη περισσότερα πρόσωπα, γιὰτι καθένας ἔχει πολλὰ.

Νὰ ἄνθρωποι ποὺ φοροῦν ἓνα πρόσωπο γιὰ χρόνια. Φθίρεται φυσικά, λερώνεται, σπάζει, ζαρώνεται, πλαταίνει σὰν γάντια ποὺ φορέθηκαν σὲ ταξίδι.

Είναι άνθρωποι άπλοί, οίκονόμοι. Δεν αλλάζουν, δεν τὸ καθαρίζουν μάλιστα. Τὸς ἀρκεῖ, λένε, καὶ ποιὸς θὰ τοὺς ἀποδείξῃ τὸ ἀντίθετο; Φυσικὰ ἀφοῦ ἔχουν πολλὰ πρόσωπα, εὐλογο εἶναι νὰ ρωτήσῃ κανεὶς τί κάνουν τὰ ὑπόλοιπα. Τὰ διατηροῦν. Τὰ πειδιά τους θὰ τὰ φόρεσαν. Συμβαίνει ἐπίσης καὶ τὰ σκυλιά τους νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν. Γιατί ὄχι; Ἐνα πρόσωπο εἶναι πάντα ἕνα πρόσωπο.

Ἄλλοι αλλάζουν μὲ ἀνησυχαστικὴ ταχύτητα πρόσωπα. Δοκιμάζουν τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ τὸ χρησιμοποιοῦν. Νομίζουν ὅτι θάχουν ἀπὸ δαῦτα πάντα, ἀλλὰ νάτους φτασμένους μὲν ἰσὺς σαράντα καὶ νάχουν μόνο τὸ τελευταῖο. Αὐτὴ ἡ ἀνακάλυψη φυσικὰ εἶναι τραγικὴ. Δεν εἶναι συνηθισμένοι νὰ διαχειρίζονται πρόσωπα. Τὸ τελευταῖο εἶναι φθαρμένο σὲ ὀκτὼ μέρες, τρύπιο σὲ μέρη—μέρη, ἀδύνατο σὰν χαρτί, καὶ τότε λίγο—λίγο φαίνεται ἡ φόδρα, τὸ ὄχι πρόσωπο, καὶ παρουσιάζονται μ' αὐτό.

Ἄλλὰ ἡ γυναῖκα, ἡ γυναῖκα. Ἦταν ὀλόκληρη βυθισμένη πρῶτα στὸν ἑαυτὸν της, στὰ χέρια της. Ἦταν στὴ γωνιά τοῦ δρόμου Νότρ—Ντάμ—ντέ—Σάμπ. Ἀμέσως ἅμα τὴν εἶδα, ἄρχισα σιγὰ νὰ βαδίζω. Ὅταν οἱ φτωχοὶ ἄνθρωποι σκέπτονται, δεν πρέπει νὰ τοὺς ἀνησυχῶμε. Ἴσως θὰ καταφέρουν νὰ βροῦν κείνο ποῦ ζητᾶνε.

Ὁ δρόμος ἦταν ἄδειος. Τὸ ἄδειο τοῦ ἐπληττε, τράβαγε τὸ βῆμά μου κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου κ' ἔπαιζε μαζὺ τοῦ καστιανιέτες σὲ κάθε πλευρὰ τοῦ δρόμου, ὅπως μ' ἕνα ξυλοπάπουτσο.

Ἡ γυναῖκα τρόμαξε, βγήκε ἀπὸ τὸ βύθισμά της. Πολὺ γρήγορα. πολὺ βίαια, ἔτσι ποῦ τὸ πρόσωπό της ἔμεινε στὰ χέρια της. Μποροῦσα νὰ τὸ βλέπω, νὰ βλέπω ἐκεῖ τὴν σπασμένη φόρμα του. Μοῦ στοίχισε μιὰ ἀνήκουστη προσπάθεια νὰ μείνῃ τὸ βλέμμα μου στὰ χέρια της, νὰ μὴν κυττάξω αὐτὸ ποῦ ἀποσπᾶστηκε ἀπὸ κεῖ. Ρίγησα βλέποντας ἔτσι ἕνα πρόσωπό του ἐντός, ἀλλὰ ἀκόμη πειὸ πολὺ φοβήθηκα ἀπὸ τὸ γυμνὸ κεφάλι γδαρμένο καὶ χωρὶς πρόσωπο.

(Μετάφρ. ΜΥΡΑΣ ΑΛΟΗΣ)

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΚΛΟ "ΜΝΗΜΟΣΥΝΗ,"

IV

Ἄσὰ δεν εἶπες μυστικὰ τοῦ πόνου ἢ τῆς χαρᾶς σου
τώρα τίνος, λυτρωτικά, θὰ τὰ ἐκμυστηρευθῆς;
Ἄπνος σ' ἐπῆρε μελανός, κλείοντας τὰ βλέφαρά σου
καὶ—πῶς μᾶς ἔφυγες γοργός, ἀμίλητος, βαθύς;

Ποῦ νὰ τὰ ἐμπιστευθῆς λοιπόν; Ποιὸς νὰ τ' ἀκούσῃ τώρα,
ποῦ ἡ Σφιγγα—Μοῖρα πλέον νεκρὰ τὰ χεῖλη σου κρατεῖ;
Ἄχ! τῆς Φθορᾶς ἀδιάφορη σ' ἐδέχθη ἡ λευκὴ Χώρα
καὶ τῆς σιγῆς σου οἱ σύντροφοι δεν εἶνε σου νοητοί...

Ὅμως δεν θ' ἀρνηθῆς ἐμέ, νὰ μοῦ τὰ μαρτυρήσῃς,
παρήγορα νὰ γεύωμαι τὸν πόνο σου κ' ἐγώ,
ὅταν ἡ ἀνάμνηση, μὲ τὰ χρυσὰ φέγγη τῆς δύσης,
μὲ προσκαλεῖ πολὺδακρυν, ἐμπρός σου νοσταλγὸ.

Τότε, ὄλα σου τὰ μυστικὰ θ' ἀκούω νὰ μοῦ ρυθμίζῃ
μ' αὔρα μὲ τοὺς ταπεινοὺς θροῦς τῶν φύλλων ἑαρινῆς
καί, ἄλλοτε, ἡ φθινοπωρινὴ ψυχὴ σεμνὰ θ' ἀρχίζῃ
λυσίκομη, τὸ πένθος μου βρέχοντας, νὰ θρηνηῖ.

Καί, ὅταν ἡ ἀπόβροχη τεφρὰ θὰ σκέπη σε γαλήνη,
ὡς χρυσαλλίδα σοῦ ἡ ψυχὴ, διψῶντας θὰ πετᾶ
καί, μέσα ἀπὸ τοῦ τάφου σου τὸ κοίλωμα, θὰ πίνῃ
τὰ μνημονικῆς σπονδῆς, πικρὰ μου δάκρυα αὐτά.

Θὰ πίνῃ καὶ θὰ λησμονῇ τὸν κόσμον ἐδῶ πέρα,
τὸ μάταιο κέρδος τῆς χαρᾶς, τὸ μόχθο σου, ὦ, Ζωή!
κ' ἐλεύθερη πλέον θὰ πετᾶ πρὸς τὸ γλαυκὸν αἰθέρα...
Ἐγὼ ὅμως δεν λησμονῶ τὸ πένθος μου βαρὺ!

ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΣΤ. ΜΙΜΙΚΟΣ

ΑΝΔΡΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Πόσος καιρός ήταν πού τους έβλεπεν ή Φρόσω να περνοῦν κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά της στὶς ἴδιες ὥρες κάθε βράδυ; Πολὺς βέβαια, μὰ δὲν θυμόταν πιά νὰ τὸν προσδιορίση. Μιὰ φορὰ τὸ ὥραϊο καὶ πολυαγαπημένο αὐτὸ ζευγάρι ἦταν μιὰ λιγόστιγμη ἀλλὰ ταχτικὴ συντροφιά, στὶς μακρυνὲς ὥρες τοῦ βραδυοῦ πού συνήθως περιέμενε τὸν ἄνδρα της. Ἐμενε ἀφηρημένη γιὰ πολὺ στοὺς πικροὺς της συλλογισμοὺς, πού ὀλοένα τὸ σούρουπο πού σκοτεινιάζε τοὺς ἔκανε πικρότερους. Ἄμα περνοῦσε τὸ ταιριαστὸ ζευγάρι ὅμως τῆς ἔφερε κάποια παρηγοριά. Κι' ἂν δὲν καθόταν στὸ παράθυρο, τὴν ὥρα πού ἤξερε πὼς θὰ περνοῦσαν, ἀπὸ συνήθεια ἔτρεχε νὰ κοιτάξῃ νὰ τοὺς φθονήσῃ καὶ νὰ τοὺς καμαρώσῃ μαζύ. Οὔτε ἐκείνη, οὔτε καὶ κείνος ἦταν πιά στὰ πρῶτα νειάτα ὅπως καὶ ἡ Φρόσω. Γι' αὐτὸ πρόσεχε περισσότερο στὴν εὐτυχία τους. Ἦταν ὥραϊοι ὅμως καὶ οἱ δύο. Ἐκείνη ψηλὴ, μεγαλόπρεπη μὲ τὸ πρόσωπό της στολισμένο ἀπὸ ὑπέροχα χαρακτηριστικά. Γιὰ τὴν ὁμορφιά της ἀκριβῶς στὴ γειτονεὶά ἦταν γνωστὴ μὲ τὸ ὥραϊο παρασουῦκι. «ἡ βασίλισσα», ἔτσι ἢ μιὰ γειτόνισσα εἰδοποιοῦσε τὴν ἄλλη, ὅταν περνοῦσε στὸ μπράτσο τοῦ ἀνδρός της—ἡ βασίλισσα πάει—γιὰ νὰ τὴν δοῦν ὅλες. Καὶ κείνος δὲν ἦταν λιγότερο ὥραϊος. Ψηλὸς μὲ ἀδρὰ χαρακτηριστικά καὶ μαλλιά ἴσια ἀστραφτερὰ μαῦρα σὰν φτερὰ κοράκου. Μὲ τὴν γειτονεὶά τὸ ὥραϊο ζευγάρι δὲν εἶχε σχέσεις. Ὡρισμένως ἡ ἀσαικὴ, ἡ φτωχικὴ σχεδὸν ἐκείνη συνοικία δὲν τοὺς ταιριάζει. Πρὸ πάντων στὴ «βασίλισσα».

Ἡ Φρόσω εἶχε μιὰ θεῖα κουτσομπόλα τριγυρίστρα πού μάθαινε τί γίνεται στὰ ἄλλα ἄκρα τῆς Ἀθήνας. Τὴν λέγανε Κωστούλα.

Ἡ θεῖα Κωστούλα μόνη της ἔνοια εἶχε κάθε πρωτὶ πού σηκονόταν, νὰ καταστρώνῃ τὸ σχέδιο τῶν ἐπισκέψεων τῆς ἡμέρας. Πὼς εἶχε κατορθώσει ν' ἀποκτήσῃ τόσες σχέσεις, μυστήρια! Ὅπωςδήποτε εἶχεν ἐξασφαλίσει, ἔτσι τροφή καὶ ντύσιμο ἀντὶ διαφόρων μικροεκδουλεύσεων πού προσέφερε. Πότε νὰ κρατήσῃ τὸ παιδάκι τῆς μιᾶς ὡς πού νὰ κάμει δοκιμὴ στὴ ράφτρα της, ἢ συντροφιά στὴν ἄλλη πού ἔμενε στὸ σπῆτι ἀπὸ κρουολόγημα, ἢ νὰ κοιμηθῇ στὸ σπῆτι μιᾶς τρίτης, πού εἶχε πάει ὁ ἄνδρας της ταξίδι, νὰ μὴν εἶναι καταμόναχη. Πότε ἀκόμη, πρᾶγμα συχνότερο, νὰ μεταδίνη ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες στὴ μία ἢ στὴν ἄλλη. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο συμμαζεύε τοῦ κόσμου τὰ ἀποφαγούδια καὶ τὰ ἀποφόρια. Ἐτσι τρεφόταν καὶ ἔτσι ντυνόταν. Ἐτσι ἀπὸ τὰ νειάτά της. Ποτὲ της δὲν πόθησε κάτι καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ της. Ἀσχολεῖτο πάντα μὲ τοὺς ἄλλους. Ἡ θεῖα—Κωστούλα λοιπὸν ἐνημέρωσε τὴ Φρόσω γιὰ πολλὰ πράγματα σχετικὰ μὲ τὸ ζευγάρι πού τὴν ἐνδιέφερε. Ἐνα βράδυ—ἔτρεχε νὰ εἶναι στῆς Φρόσως τὴν ὥρα πού περνοῦσε κατὰ τὴν συνήθειά της ἡ «βασίλισσα» μὲ τὸν ἄντρα της. Ἡ Φρόσω τότες ἐξέφρασεν ὅλο της τὸν πόθο στὴ γριά θεῖά της.

—ὦ, ἂς μπορούσα νὰ μάθαινα τίποτα γιὰ αὐτοὺς!

Ἡ θεῖα τὴν βεβαίωσε.

—Σῶπα καὶ θὰ σοῦ πῶ σὲ λίγες μέρες.

Πράγματι σὲ λίγες μέρες ἤρχονταν πάλι στὴ Φρόσω πλούσια οἱ πληροφορίες. Ἡ «βασίλισσα» λοιπὸν εἶχε περιπέτειες στὴ ζωὴ της. Πρῶτα πρῶτα ἓνας ἄτυχος γάμος, ἐπιβεβλημένος ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ ταιριάζουν στὰ πλούτη καὶ στὴν ἀρχοντιά τὸ σπίτι τους. Γιὰ τὴν οἰκογένεια τῆς «βασίλισσας» ἦταν ἀπὸ τις πρώτες σ' ὄλα. Ὁ ἄντρας της ὅμως, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πλούτη του καὶ τὴν καταγωγή του, δὲν εἶχε κανένα ἀτομικὸ προτέρημα. Ἄπ' ἐναντίας ἦταν βάνουσος στοὺς τρόπους, χαρτοπαίχτης καὶ ἔτρεχε στὶς γυναῖκες. Σὲ λίγο διάστημα εἶχε σπαταλήσει ὅλη του τὴν πατρικὴ περιουσία. Ἐβαζε πιά χέρι στὴν περιουσία τῆς γυναίκας του. Τὰ χρυσαφικά της, σπάνια καὶ πολύτιμα, γρήγορα κρυφά της χάθηκαν ἀπὸ τὴν τουαλέτα της. Τὰ ἐπιπλά της, ἀκόμη, τὰ σερβίτσια της. Μὲ τὴν ὁμορφιά της φυσικὸν ἦταν στὴν ἀπογοήτευσή της νὰ βρῆ κάποιον ἄλλον. Ἦταν διαφορετικὸς ἀπὸ ὄσους τὴν τριγύριζαν. Τῆς ἔδειχνε πολλὴ συμπάθεια γιὰ τὴν κακὴ ζωὴ πού περνοῦσε. Συνδέθηκαν στὴν ἀρχὴ φιλικὰ, οἰκογενειακῶς. Γιὰ τὸ αὐτὸς εἶχεν οἰκογένεια, γυναῖκα, παιδιά! Κι' ἀκριβῶς αὐτὸ τὴν ἔκανε νὰ τοῦ μιᾶ μὲ θάρρος καὶ νὰ τοῦ ἐκμυστηρεῖται μὲ πότερη ἐμπιστοσύνη τὴν κακὴ, τὴν τραγικὴ ζωὴ πού εἶχε περάσει ἀπὸ τὸ γάμο της καὶ πέρα. Στὶς ἀρχὲς εἶχε τὴν γυναῖκα του φιλενάδα της. Ἐπειτα μπῆκε καὶ αὐτὸς. Συμμερίζονταν ὅλες της τίς κουβέντες. Ἐπειτα πάλι τοῦλεγε πολλὰ πράγματα πού οὔτε στὴ γυναῖκα του, τὴν φιλενάδα της δὲν ἐμπιστευόταν πιά. Ἀργότερα ἡ φιλία του ἄλλαξε σ' ἔρωτα. Καὶ τὸ σκάνδαλο ξέσπασε μιὰ μέρα. Ἀπὸ καιρὸ τὸ μουρμούριζεν ὁ κόσμος. Ὡς πού ἔφτασε καὶ σ' ἄφτια τοῦ ἀνδρός της. Ὁ ἔκφυλος καὶ γεμάτος ἐλλαττώματα ἐκείνος τύπος ζήτησε νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν τιμὴν του καὶ νὰ βρῆ τὸ δίκιο του. Μποροῦσε νὰ νῆαι ὅτι ἠθέλεν αὐτὸς, νὰ τὴν προδίδη ἐλεύθερα μὲ τὴν μιὰ ἢ τὴν ἄλλη καὶ νὰ τῆς σπαταλῶ τὴν περιουσία. Αὐτὴ ἔπρεπε νὰ τὸν περιμένῃ, πιστὴ καὶ ἀφοσιωμένη πάντα. Ἐτσι πρέπει νὰ νῆαι ἡ γυναῖκα. Τώρα εἶχε σφάλει. Τελείωσε. Γρήγορα ἔγινε τὸ διαζύγιο καὶ πῶ γρήγορα ἀκόμη ἡ «βασίλισσα» παντρέφτηκε τὸν ἄλλον. Σκάνδαλο διπλό. Γιὰ τὴν καὶ κείνος γιὰ νὰ τὴν παντρεφτῆ, ἄφησε γυναῖκα καὶ παιδιά. Γιὰ νᾶχη κάπως ἡσυχώτερη τὴ συνειδήσή του γιὰ τὸ ἀδίκημα ποῦκανε στὴν γυναῖκα του καὶ στὰ παιδιά του ἄφησε ὅλη του τὴν μεγάλην περιουσία καὶ μὲ θάρρος πού τοῦδινε ἡ θέρη τῆς νέας ἀγάπης του, ρίχτηκε στὴ δουλειά. Βιοπαλαιστής. Γι' αὐτὸ, τὸ ἀγαπημένο ζευγάρι ζοῦσε στὴ φτωχικὴ ἐκείνη γειτονιά. Ἄλλοῦ ἦταν ἡ θέση της ἀλλὰ πὼς, ἀφοῦ δὲν εἶχαν τὰ μέσα πιά.

Ἡ Φρόσω ἄκουσε ρουφιχτὰ ὅλες τίς πληροφορίες πού τῆς ἔφεραν ἡ θεῖα της. Τὸ ζευγάρι τώρα ὕστερ' ἀπ' αὐτὰ πού εἶχε μάθει, τῆς ἦταν πιά γνωστὸ! Πρόσεχε καλύτερα τὸ σπίτι τους. Ὡρισμένως ὅσα τῆς εἶπεν ἡ

θειά Κωστούλα ήταν σωστά. Ήταν σάν βιλίτσα, κομψό, εὐπρεπές, τὸ καλύτερο τῆς φτωχογειτονιάς. Ήταν τὸ παλάτι της, κυκλωμένο μὲ τὸν ὄραϊο περιποιημένο κῆπο της, αὐτὴ ἡ βιλίτσα. Γι' αὐτὸ εἶχαν μαζευτεῖ ἐκεῖ κάτω. Σ' ἄλλο μέρος κεντρικό, ποιὸς ξέρει τί νοῦι θάδιναν γιὰ ἓνα τέτοιο σπίτι.

Ἐκεῖνος θὰ ἦταν ὑπάλληλος. Στις ὥρες ποὺ ἔλειπε, δὲν φαινόταν ἐκείνη πουθενά, σὰ νὰ ἦταν ἀκατοίκητο τὸ σπίτι. Καὶ τὸ βράδυ ποὺ αὐτὸς θὰ γύριζε, αὐτὴ κατέβαινε καὶ τὸν περίμενε νὰ τὸν δεχθῆ στὴ σιάση τοῦ τραμ. Ἐπειτα γύριζαν μαζὺ κρατούμενοι ἀπὸ τὸ μπράτσο, ἀγκαλιασμένοι σχεδόν. Ἔμεναν λίγο σπίτι, ὡς που νὰ φρεσκαρισθῆ ἐκεῖνος ἀπὸ τὴ δουλειά του καὶ κατέβαιναν πάλι γιὰ τὸ βραδυνὸ τους περίπατο.

Ἡ Φρόσω φανταζόταν, ὑπόθετε, ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς καθημερινῆς τῆς ζωῆς, τὶς τρυφερότητες, τὰ χάρδια τους. Σιγά-σιγά ἄρχισε νὰ μπαίνει στὴ ζωὴ τους, εἶχε καταντήσῃ πλέον νὰ ζῆ δίπλα τους. Τόσες ὥρες τῆς ἡμέρας τὴν ἀπορροφοῦσεν ἡ σκέψη τους. Τοὺς καμάρωνε, μὰ καὶ τοὺς ζήλευε. Ἡ μᾶλλον ζήλευεν ἐκείνη ποὺ μὲ τὴν μεγαλόπρεπη ὁμορφιά της βρῆκε τὴν εὐτυχία της.

Λίγο—λίγο ὅμως ἡ ἔμμονη σκέψη νὰ παρακολουθῆ τὴ ζωὴ τῆς «βασιλισσας» τόσο λεπτομερειακά, παραμέρισε σὲ μιὰν ἄλλη. Στὴν φροντίδα γιὰ τὸν ἑαυτὸν της. Δὲν ἦταν κι' αὐτὴ παραπεταμένη. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶχε βέβαια τὴν προφαντὴ ὁμορφιά τῆς «βασιλισσας», δὲν ἦταν ἄξια ὅμως καὶ γιὰ τόσο κακὴ τύχη. Νάχη πάντα ἀδιαφορία ἀπὸ τὸν ἄνδρα της καὶ ν' ἀκούει τὶς βρισιές του. Ὅσο τῆς ἐπέτρεπαν τὰ μέσα—ἀπ' ὅτι φαινόταν, ἐρχόταν δεύτερη στὴ γειτονιά ἀπὸ τὴ βασίλισσα—ξόδευε γιὰ τὴν περιποίηση τῆς ὁμορφιάς της. Ἡ τουαλέτα της εἶχε γεμίσει καλλυντικά.

Μοντέρνες μυρουδιές, κραγιόνια, ποῦδρες καὶ κρέμες. Ἐπειτα βάλθηκε στὸ λοῦσο. Ἄρχισε νὰ περιποιεῖται τὸ φουστάνια της, τὰ καπέλα της, εἶχε γίνει ἀμεμπτη σὲ κομψότητα, ἄλλος ἄνθρωπος. Καὶ ὁ ἄντρας της, ὁ πάντα ψυχρὸς καὶ ξένος πρὸς αὐτήν, εἶδε τὴν μεταβολή της καὶ μιὰ μέρα ποὺ τὴν θαύμασε μ' ἓνα κομψότατο τελευταίας μόδας ἄσορτι μπλέ—ροὰ τῆς εἶπε :

—Μπράβο βρὲ Φρόσω. Ἐσὺ ἔγινες ἀγνώριστη! Τί ὁμορφιές εἶναι αὐτές! Μοῦ θυμίζεις τὴν Πιπιτοῦ τὴν Σταχτοπῆτα! Τὴν θυμάσαι; Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ ἀπάντηση ἀπὸ τὴ γυναῖκα του, ἄρχισε νὰ μουρμουρίζῃ τὸ τραγουδάκι τῆς γνωστῆς ὀπερέττας.

Πιπιτοῦ μου!

Ἄχ ναζοῦ, μοῦ πήρες τὸ νοῦ μου!

Κατέβαινε συγχρόνως τὴ σκάλα νὰ φύγῃ. Γι' αὐτὸ δὲν εἶδε κίόλα τὴν κοκκινάδα τῆς Φρόσως, ποὺ ἐνθουσιαστικῶς ἀπὸ τὰ λόγια του. Ήταν ὄραϊα λοιπὸν τώρα κι' αὐτὴ;

Μὲ τὴ φροντίδα τῆς κοκεταρίας διεσκέδαζε ὁλοένα τὴ δυστυχισμένη

ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ της. Δὲν ἔκλειε πλέον στὶς βρισιές ποὺ χωρὶς λόγο ὁ ἄνδρας της συχνὰ τὴν περιέλουζε, δὲν πικραίνονταν γιὰ τὴν ξενοιασιά του, γιὰ τὸ σπίτι του, δὲν ἴδρωνε τ' ἀφτί της, οὔτε ὅταν θύμωνε περισσότερο καὶ τὴ χτυποῦσε. Προσπαθοῦσε μόνο νὰ εἶναι ὅσο μποροῦσε μακριὰ του καὶ νὰ ζῆ μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῶν ὄνειροπλασμάτων της: Ν' ἀγαπήσῃ κι' αὐτὴ σάν τὴ «βασιλισσα» καὶ ν' ἀγαπηθῆ μὲ τὸ ἴδιο πάθος, ὥστε νὰ προκαλέσῃ τὸ σκάνδαλο γιὰ τὴν ἀπόχτηση τῆς εὐτυχίας της.

Στὸ δρόμο περπατοῦσε καμαρωτὰ κῆκαμε τοὺς διαβάτες νὰ τὴν κοιτᾶνε. Λεπτοκαμωμένη, καθὼς ἦταν, τὴν πέρνανε πολλοὶ γιὰ κορίτσι καὶ τὶς ἔλεγαν πειραχτικά λόγια. Μερικοὶ τὴν ἀκολουθοῦσαν κι' ὄλι ἐπίμονα. Ἡ Φρόσω καμάρωνε, ἔριχνε πίσω της καμμιὰ ναζιάρικη ματιά, μὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ μένη φρόνιμη.

Δίσταζε νὰ προδώσῃ τὸν ἄνδρα της. Τὸν λυπόταν στὸ βάθος, κι' ἄς μὴν εἶχε γνωρίσει ἓνα καλὸ τρόπο, ἓνα τρυφερὸ χᾶδι μαζὺ του.

Ὡς τόσο ἄμα τὴν μάλωνε δυνατά, στὴν ἔξαψη της καὶ ἐκείνη τᾶβαζε μὲ τὸν ἑαυτὸν της.

Μὰ τί συνέβαινε λοιπόν; Δὲν εἶχε πλασθῆ αὐτὴ γιὰ ν' ἀγαπήσῃ. Τόσο λίγη θέρημ εἶχε ἐντὸς της, ὥστε νὰ τῆς ἀροκοῦν τὰ πεταχτὰ ἐρωτόλογα ποὺ ἄκουε; Ἐπειτα ὅμως ἠσύχαζε πάλι. Τί διάβολο! Νὰ βιάσῃ τὸν ἑαυτὸν της γιὰ νὰ παρασυρθῆ στὸ σκάνδαλο, χωρὶς ν' ἀγαπήσῃ, ἔτσι μόνο ἀπὸ ἓνα καπρίτσιο! Ἡ καίμενούλα θαρροῦσε πὼς ἦταν στὸ χέρι της!...

Ἐπὶ τέλους ἦλθε καὶ ἡ στιγμή νὰ πάρῃ τὴν ὀριστικὴ ἀπόφασί της. Μιὰ νύχτα ἔγινε φοβερὴ σκηνὴ μὲ τὸν ἄνδρα της σχεδὸν γιὰ τὸ τίποτα. Πλησιάζουν Χριστούγεννα. Οἱ δουλειές φυσικά στὸ κάθε σπίτι, σὶς παραμονὲς τῆς μεγάλης γιορτῆς διπλασιάζονται. Ἡ Φρόσω ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν εἶχε σταθῆ στὰ πόδια της. Τί νὰ τῆς ἔκανε ἡ δουλίτσα ποὺ εἶχε, μέσα σὲ τόση ἐργασία!

Ξεσκόνισε λοιπόν, ἔφτιαξε παρκέ, ζύμωσε κουλουράκια. Κουρασμένη καθὼς ἦταν, περίμενε ἀνυπόμονα τὸν ἄνδρα της τὸ βράδυ νὰ φᾶνε καὶ νὰ πλαγιάσουν ἐνωρίτερα. Πόσο δὲν τὸν εἶχε παρακαλέσει καθὼς ἔφευγε, νὰ μὴν ἀργήσῃ νὰ γυρίσῃ γιατί ἠθέλε νὰ ξεκουρασθῆ λίγο! Μὰ ἦταν φωνὴ σὲ κουφοῦ ἀφτιά.

Ἡ Φρόσω τότες ἄρχισε νὰ ἀγαναχτῆ ὅπως ἄλλοιες σὶς ὥρες τῆς ἀναμονῆς της. Μὰ γιατί νᾶναι τέτοιος; Καὶ αὐτὴ νὰ τοῦ στέκει πιστή; Ἐνα πείσμα ἄρχισε νὰ φουντώνῃ μέσα της. Ἐκδίκηση γιὰ νὰ τὸν ἀπαιτήσῃ. Δὲν ἦταν ὅπως ἄλλοιες ποὺ ἔγερνε ὑποιαχτικά τὸ κεφάλι, γιατί δὲν ἤξερε τί ἄλλο νὰ κάμῃ... Ἐκεῖνος γύρισε στὴ συνειδησμένη του ὄρα. Τὰ χέρια της ἦταν παγωμένα κ' ἔτρεμαν ἀπὸ τὸ θυμὸ.

—Μὰ δὲν εἶναι κατάσταση αὐτὴ! τοῦ εἶπε κάπως δυνατώτερα. Ψόφησα ὅλη μέρα στὴ δουλειά καὶ σὺ γιὰ νὰ μὴ χάσῃς λίγη ὄρα τὴ παρέα σου, μ' ἀφήνεις καὶ σὲ περιμένω;

Αὐτὸ ἔφθανε. Ἐκεῖνος θερίεψε. Ἐεσήκωσε τὸ σπίτι ἀπὸ τὴς βλαστήμιες. Ἡ Φρόσω εἶχε γίνει χλωμή, πράσινη σχεδὸν ἀπὸ τὴν κρυφὴ ὀργή πού τὴν κυρούσε. Ὡστε ἔτσι λοιπὸν, δὲν τῆς ἔδινε τὸ δικαίωμα οὔτε νὰ παραπονεθῆ; Μέσα τῆς ὅμως ἦταν ἐλεύθερη νὰ κρατῆ ὅποια σκέψη ἤθελε: "Α! Σ'αὐτὸ δὲν μποροῦσε νὰ τὴν ἐμποδίση.

Ἄφοῦ εἶπε ὅσα παλιόλογα τοῦ ἦλθαν πρόχειρα στὴ γλῶσσα, κατέληξε:—Νὰ σοῦ πῶ, ποιὸς σοῦ πῆρε ἀέρας τὰ μυαλὰ τελευταῖα; Γιὰ κοίτα κακομοῖρα μου καλύτερα τὰ μοῦτρα σου στὸ καθρέφτη. . . Μπᾶς καὶ σοῦ φάνηκε πὼς εἶσαι ὠραία! Π φ! Ἡ Φρόσω δὲν εἶπε λέξη. Ἄπὸ μέσα τῆς ὅμως τὸ ὠρκίστηκε πᾶ νὰ τὸν προδώσῃ.

Τὸ ἄλλο ἀπόγευμα στολίστηκεν ὅσον ποτέ, βγήκε καὶ πῆρε βόλτα τοὺς κεντρικώτερους δρόμους. Ὁ κόσμος πλημμύριζε παντοῦ ἐξ αἰτίας τῆς γιορτῆς πού ἐρχόταν. Καθὼς πῆγαινε χαζεύοντας στὴς βιτρίνες ἢ Φρόσω, πρόσεξε ἓνα νέο πού τὴν παρακολουθοῦσεν ἀπὸ καιρὸ καὶ πού εἶχε γνωριστῆ σὲ κάποιον σπῆτι πού σχετιζόταν. Ἦταν ὠραῖος ψηλός, καστανός, μὲ μύτη ἀέτινη. Δὲν τράβηξε τὰ μάτια τῆς, ὅταν τὴν κοίταξεν ἐκεῖνος καθὼς τὴν χαριετοῦσε. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού κοίταξεν ἄφοβα ἓνα ἄνδρα. Ἦταν τάχα ἡ ὑποβολὴ πού εἶχεν ἐπιβάλλει στὸν ἑαυτὸ τῆς γιὰ νὰ ἐκδικηθῆ τὸν ἄνδρα τῆς; Ἦ πραγματικὰ ὁ καστανὸς ἐκεῖνος νέος, ἦταν ὁ ἄνθρωπος πού τὴν τραβοῦσε; Καὶ τὰ δυὸ μαζί.

Δὲν τοῦ δείχτηκε βιαστικὴ ὅπως ἄλλοτες. Ἄπεναντίας κοντοστεκόταν, σὶ νὰ ἤθελε κάτι νὰ τοῦ πῆ. Ὁ καστανὸς νέος πού δὲν τοῦ διέφευγε τίποτε, τῆς πρότεινε ἀμέσως ἓνα περίπατο, ἓνα γύρο μ' ἓνα ταξί, ἢ νὰ καθήσουν κάπου νὰ τῆς προσφέρῃ ἓνα γλυκό. Ἡ Φρόσω γιὰ μὴ στιγμὴ στάθηκε νὰ συλλογισθῆ πάλι, ἔξαφνα εἶπε:—Ὅπως θέλετε. Σήμερα ἔχω ἐλεύθερος τίς ὥρες μου. Ἐεκίνησε πρῶτη καὶ πῆρεν ἓνα ἐρημικὸ μᾶλλον δρόμο. Ἐκεῖνος τὴν ἀκολούθησε. Φώναξεν ἓνα ταξί πού περνοῦσε καὶ ὑποκλίθηκε προστά τῆς γιὰ νὰ περάσῃ...

Ἡ ὁμορφιά τῆς, τὰ χάρδια του, ἡ γληγοράδα τοῦ αὐτοκίνητου τὴν μέθυσαν. Τοῦ εἶπε λόγια ἀγάπης πού οὔτε αὐτὴ περιέμενε πὼς θ'ἀβγαίναν ποτὲ ἀπὸ τὰ χεῖλια τῆς. Ἦταν σ'ἄν τρελλή, ἄλλος ἄνθρωπος. Καὶ ἔτσι χαρούμενη, εὐτυχισμένη καὶ ἄσχεφτη γύρισε στὸ σπίτι τῆς. Ἦταν ἐλαφρὴ σ'ἄν πεταλούδα. Δὲν περπατοῦσε, νόμιζε πὼς κυριολεκτικὰ πετοῦσε.

Δὲν μίλησε ποτὲ στὸν ἐραστή τῆς γιὰ τὴ ζωὴ τῆς, τὴν ἄτυχη καὶ θλιμμένη. Ἄπ' ἐναντίας ζητοῦσε νὰ τοῦ φαίνεται μιὰ ἐπιτόλαιη, μοντέρνα κυρία κοσμικὴ καὶ χαρούμενη, πού κρίβει συνήθως τὸν πόνο τῆς μὲ τὴν ψευτιά. Δὲν ἤθελε νὰ τοῦ δείχεται μελαγχολικὴ, σ'ἄν δειλὸ ξέβγαλτο πλᾶσμα πού παραπονιέται πάντα, δὲν τοῦ ἐξηγοῦσε τὴν αἰτία πού τὴν ἔρριξε στὴν ἀγκαλιά του. Γελοῦσε μαζί του ἀνεπιφύλαχτα, τρελλά, γιὰτι κ' αὐτὴ, στὴ μεγάλη τῆς εὐτυχία ἅμα βρισκόταν κοντά του, ξεχνοῦσε... Γι' αὐτὸ κ' ἡ ἐντύπωση τοῦ καστινοῦ νέου γιὰ τὴ Φρόσω ἦταν πὼς ἐπρό-

κειτο γιὰ μιὰ γυναῖκα πού εὐκολα ἀλλάζει ἀγάπες. Αὐτὸ ἴσως νὰ ἦταν τὸ λάθος τῆς. Μὰ ποῦ λογάριζε αὐτὴ, τώρα τέτοια. Ὁ ἔρωτάς τῆς ἦταν μιὰ πλημμύρα φωτὸς πού ἐξουδετέρωνε κάθε τι ἄλλο μπροστά του...

Γλήγορα ὅμως ἄλλαξαν τὰ πράγματα. Γιὰ τὸν καστανὸ νέο τὸν συνειθισμένο στοὺς εὐκόλους ἔρωτες, ἄρχισαν οἱ πρῶτοι ἐνθουσιασμοὶ νὰ περνοῦν, στὴ στιγμὴ ἀκριβῶς πού ἡ Φρόσω τοῦ ἀφοσιωνόταν καὶ τὸν πίστευε δικό τῆς. Ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ τῆς προφασίζεται δουλειές καὶ χίλια δυὸ ἄλλα, ὥστε νὰ βλέπονται ἀραιότερα. Ἦλθε γρήγορα καὶ ἡ μέρα πού μὲ μιὰ πρόφαση τῆς εἶπε πὼς δὲν ἤθελε νὰ ξαναἰδωθοῦν. Ἡ Φρόσω τότες στὴν ἀπόγνωσή τῆς, ἄφησε νὰ ξεσπάσῃ ὁ ψυχικὸς τῆς σπαραγμός. Ἐκλαίγει μπροστά του, τοῦ μίλησε μὲ θερμὰ λόγια γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς, τοῦ διηγήθηκε ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τῆς, τοῦ ἐξήγησε τὸ πὼς αὐτὸς ἀποτελοῦσεν ὅλες τὴς ἐλπίδες τῆς παρηγοριᾶς τῆς.

Ἄλλὰ τοῦ κάκου. Ἦταν ἀργὰ πᾶ γιὰ νὰ τὴν πιστέψῃ. Ὅλα τῆς τὰ λόγια πού δικαιολογοῦσαν τὸν τόσο τῆς πόνο, αὐτὸς τὰ ἔκρινε μιὰ τεχνικὴ ψευτιά γιὰ νὰ τὸν κρατήσῃ κοντά τῆς. Ὅπως κάνουν ὅλες σὲ παρόμοιες περιστάσεις. Ἐτσι γύρισε ἡ Φρόσω στὸ σπίτι τῆς ἐκεῖνο τὸ βράδυ διπλὰ συντετριμμένη, ἀπ' ὅτι ἦταν πρὶν τὸν γνῶρισῃ. Χτυποῦσαν τὰ μελίγρια τῆς. Δὲν ἤξερε τί νᾶκανε. Μιὰ ἀγωνία ἀδιέξοδου τὴν εἶχε κυριέψει. Δὲν μποροῦσε νὰ ζήσει τώρα ἔτσι. Ὅλα τῆς φαίνονταν στενά. Αὐτὸ ξακολούθησε γιὰ κάμποσες ἡμέρες. Δὲν μποροῦσε νὰ βρῆ κάτι πού νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ λιγάκι καὶ νὰ τὴν διασκεδάσῃ ἀπὸ τὸν πόνο τῆς.

Νὰ τὸ βρῆ ποῦ, ἀφοῦ ὁ ἄνδρας τῆς εἶχε καταντήσῃ κόλαση τὸ σπίτι τους. Κι' ἀποροῦσε μονάχη τῆς πὼς μποροῦσε πρὶν νὰ ζῆ ἔτσι χωρὶς τὴν εὐεργετικὴ θερμότητα τῆς ἀγάπης. Μιὰ μέρα μιὰ δυνατὴ πάλι σκηνὴ μὲ τὸν ἄνδρα τῆς γιὰτι τὸ φαῖ ἄργησε δέκα λεπτὰ νὰ εἶναι στὸ τραπέζι, ἓνα ἄγριο ξυλοκόπημα καὶ τὸ πέταγμα τοῦ τραπεζομίνδηλου μὲ ὅτι περιεῖχε, τὴν ἔφερε γιὰ δευτέρη φορὰ στὴν ἀπόφαση νὰ τὸν προδώσῃ. Ζητοῦσε μὲ δίψα νὰ βρῆ κάπου λίγη καλωσύνη, λίγο χάρδι...

Ἄρχισε πάλι τώρα νὰ προσέχη μὲ ζήλεια τὴν «βασίλισσα» πού μὲ τὴν μεγαλόπρεπη ὁμορφιά τῆς κατόρθωσε νὰ τραβήξῃ γιὰ πάντα κοντά τῆς τὸν ἄνδρα πού ἀγάπησε. Ἐνῶ αὐτὴ; Καὶ ὅμως στὴς ἡμέρες τῆς εὐτυχίας τῆς εἶχεν ἀπλωθῆ σὲ τολμηρὰ ὄνειρα. Ἐβλεπε τὸν ἑαυτὸ τῆς μὲ τὸν καστανὸ νέο νὰ περπατοῦν γιὰ πάντα ἀγκαλιασμένοι στὸ δρόμο τῆς ζωῆς, νὰ τὴν κοιτάξῃ ἐκεῖνος μὲ τρυφερότητα στὰ μάτια γιὰ νὰ προβλέψῃ τίς ἐπιθυμίες τῆς. Ἐβλεπε, τέλος πάντων, ἓνα καθ' ὅλα πιστὸ πανομοιότυπο τοῦ εὐτυχισμένου ζευγαριοῦ πού περνοῦσε κάθε βράδυ κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά τῆς...

Λίγες ἡμέρες ἀργότερα ἄρχισε νὰ συλλογίζεται. Ἴσως ὁ ὠραῖος καστανὸς νέος νὰ ἦταν πολὺ γι' αὐτὴν νὰ τὸν καταχτήσῃ ὀλότελα. Μὴν κοιτάς, ἄς ἦταν τῆς ἡλικίας τῆς. Οἱ γυναῖκες γερνοῦν πῶς εὐκολα. Ἀνάμεσα στὰ μαλλιά τῆς ὑπῆρχαν μερικὲς λευκὲς τρίχες. Ἄλλο πρᾶγμα ἦταν ἡ «βα-

ρίλισσα» με την ξεχωριστή τύχη. Μετάνοιωνε τώρα πού απερίσκεπτα απλώθηκε μαζί του. Την άτυχία της έτσι την έβρισκε μάλλον σέ λάθος της. Χωρίς κι' αυτή να τὸ νοιώθη ξέπεφτε σιγά—σιγά.

Δὲν τραβοῦσαν πλέον τὴν προσοχή της οἱ ὠραῖοι νέοι. Ὅχι πὼς δὲν τῆς ἄρεσαν, μὰ γιατί τοὺς ἔβλεπε σὰν κάτι τὸ ἀπαγορευμένο γι' αὐτή, σὰν ἀδύνατο νὰ τοὺς πλησιάσῃ. Κοίταζε τώρα ἄλλους, πὸ οὔτε κἂν καταδεχόταν ἄλλοιες νὰ προσέξει. Κ' ἔβρισκε σ' αὐτοὺς κάποιον θέλγητρο κρυμμένο, πὸ ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν πρόσεξε ποτὲ πρῖν. Μέσα στοὺς ἄλλους ἦταν ἓνας ἄνδρας μεστωμένος, μὲ καλὴ ὀπωσδήποτε κοινωνικὴ θέση. Φαινόταν καλός, ἤρεμος, γλυκότητος, προτερήματα πὸ τὰ εἶχε νοσταλγήσει ἀπὸ τὰ πρῶτά της παιδικὰ ὄνειρα καὶ πὸ δὲν εἶχε βρῆ στὸν ἄνδρα τῆς βέβαια, οὔτε στὸν ὁμορφὸ καστανὸ νέο. Ἀπὸ ὁμορφιά, τὸ καινούριον αὐτὸ ὄνειρον τῆς Φρόσως δὲν εἶχε καμμιά σχέση. Ἡ ἐν γένει συμπεριφορὰ του ὁμως τὸν ἔκανε παρὰ πολὺ συμπαθῆ. Τὴν ἐφλετράριζεν εὐγενικά, χαριτωμένα. Καὶ ἡ Φρόσω τοῦ ἀνταποκρίθηκε μ' εὐχαρίστηση. Διψοῦσε γι' ἀγάπη. Κάθε λίγο τὸν ρωτοῦσε :

—Μ' ἀγαπᾷς ;

Ἐκεῖνος ὁμως γιὰ ἀγάπη δὲν τῆς μιλοῦσε ποτέ. Μὲ ὠραῖο τρόπο τῆς γλυστοῦσε.

—Μὰ ἀφοῦ εἶμαι ὀλοένα μαζί σου, καὶ βέβαια πὸ θὰ σοῦ πῶ πὼς σ' ἀγαπῶ !

Τέτοια ἦταν τὰ λόγια του. Ἡ πάλι τῆς ἔκλεινε τὸ στόμα μ' ἓνα φιλή, τὴν ἔσφιγγε στὴν ἀγγαλιά του καὶ τῆς ἔλεγε : Ἐ ! ἐπείστηκες τώρα πὼς σ' ἀγαπῶ ;

Αὐτὰ ὁμως δὲν ἱκανοποιοῦσαν τὴ Φρόσω. Τὴν μέσα της σὰν κρυφὸ παράπονον, πὸ δὲν τολμοῦσε νὰ τὸ ἐξομολογήθῃ οὔτε στὸν ἑαυτὸ της. Πάντα ὁμως κατὰ τῆς ἔλεγε στὴν καρδιά της πὼς κι' αὐτὸν θὰ τὸν ἔχανε.

Μιά μέρα, στὴν στερεότυπη ἐρώτησή της ἂν τὴν ἀγαποῦσε, τῆς εἶπε ἀπόροπτα :

—Μὰ σὶδὸ κάτου—κάτου πὸ εἶναι ἡ δική σου ἀγάπη ; Ἐέρεις πὼς ἡ ἀγάπη θέλει καὶ θυσιᾶς. Σὺ τί ἔκαμες γιὰ μένα ; Ἡ Φρόσω βρέθηκε σ' ἀμηχανία. Τὴν ἐννοοῦσε τάχα μ' αὐτὰ τὰ λόγια ;

—Ἐγὼ σ' ἀγαπῶ—εἶπε—τί πρέπει νὰ κάνω γιὰ νὰ πεισθῆς ;

—Σοῦ εἶπα ἡ ἀγάπη χρειάζεται ἡ θυσιᾶς. Ἀμὰ ἔλθῃ ἡ στιγμή, θὰ σοῦ ἐξηγήσω. Καὶ τότες θὰ δῶ πὼς θὰ φερθῆς καὶ πόσον ἀξίζει ἡ ἀγάπη σου. Ἡ Φρόσω δὲν ἐπέμεινε. Ἴσως γιατί πρόβλεπε ἄσχημο τέλος στὴν ἐξήγησιν πὸ θὰ τῆς ἔδινε καὶ τὸ ἀπόφυγε. Ἄρχισεν ὁμως τώρα νᾶχῃ διπλῆς ὑπὸνειες γιὰ τὴν ἀγάπην του. Ἄχ ! αὐτὰ τὰ φερσίματατά του ὄρες—ὄρες. Νὰ ψάχνῃ τὸ φουστάνι της ἂν ἦταν ἀπὸ φθηνὸ ἢ ἀκριβὸ ὕφαντα, νὰ ἐξετάξῃ προσεχτικὰ τὰ στολίδια πὸ φοροῦσε, νὰ τὴν ρωτᾷ λεπτομερῶς πόσο ἀξίζαν, ἂν ἦταν ψεύτικα, ἢ ἀληθινά. Καὶ εἶχε ἓνα ὕφος κακίας ἢ ζήλειας

λές, ὅταν τῆς μιλοῦσε γι' αὐτά... Περίεργον κι' ἀνεξήγητο.

Ὅλα αὐτὰ ὁμως τῆς τὰ ἐξήγησε μιὰ μέρα ἡ εἶδῃ πὸ τῆς ἔδωκεν ἡ θεὰ—Κωστούλα. Κατέβηκεν ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα μαζί μὲ τὴ θεὰ της ἡ Φρόσω, ἀπὸ τὸ σπίτι της. Καθὼς πῆγαιναν, συνάντησαν τὸ φίλον της. Σταμάτησαν, φλυάρησαν γιὰ λίγο καὶ χαρίστηκαν, ἐπειδὴ ἦταν ἡ θεὰ.

Μόλις ἐκεῖνος ἀπομακρύνθηκε, ἡ Κωστούλα ρώτησε τὴ Φρόσω μὲ ὕφος ἀνήσυχον.

—Ποῦ τὸν ξέρεις αὐτόν ; Ποῦ τὸν γνώρισες ;

—Σὲ μιὰς φίλης μου—ἐξήγησεν ἡ Φρόσω.—Στὸ σπίτι τῆς Δανάης.

—Γιατί μὲ ρωτᾷς ; —Πρόσθεσε γεμάτη ἀνησυχία τώρα κι' αὐτὴ ἀπὸ τὸ ὕφος τῆς θεᾶς της.

—Τὸν εἶδα πὼς σοῦ φέρεται μὲ πολλὴν οἰκειότητα.—Κ' ἐσὺ δὲ ἄστραφες ἀπὸ χαρὰ σὰν τὸν ἀντίκρισες. Πρόσεχε μὴν σοῦ πάρῃ τὴν καρδιά. Εἶπε ἡ θεὰ μὲ ὕφος πὸ πολλὰ ἔλεγε.—Μὰ τί συμβαίνει θεὰ ; Ρώτησεν ἡ Φρόσω ταραγμένη. Ἡ θεὰ—Κωστούλα πὸ ἄλλο δὲν ζητοῦσε ἐξήγησε.—Δὲν τὸν γνωρίζω αὐτόν. Βλέπω ὁμως συχνὰ τὴν μητέρα του στὸν κῆπο πὸ πᾶν γιὰ τὸν ἥλιον. Μιὰ μέρα πέρασεν κ' αὐτὸς κατὰ τῆς πῆ. Ἡ μητέρα του, μοῦ εἶπε τὰ χάλια του. Φαίνεται πὼς θὰ τὴν ἔχῃ ἀγριέψει πολὺ, γιατί μοῦ μιλοῦσε μὲ πάθος. Μὲ ἐμπιστεύεται ἡ καὶ μὲν. Ὅλα μοῦ τὰ εἶπε. Ἐχει μπλέξει μὲ μιὰ, ἀπὸ χρόνια, ὄχι τῆς σειρᾶς του βέβαια. Ἡ μητέρα του πὸ ἔχει περιουσία ζητάει νὰ τὸν ἀποκληρώσῃ γι' αὐτό. Φαντάσου ! Τοῦ τὸ εἶπε καὶ τοῦ ἴδιον ὄρθα—κοφτά. Κι' αὐτὸς εἶναι πολὺ στενεμένος. Τὴν λυπᾶται τὴν λεγόμενη γιατί τὴν ἀγαπάει. Ἀλλὰ πάλι λυπᾶται καὶ τὰ λεπτὰ νὰ τὰ χάσῃ καὶ νὰ ζῆ στενεμένα ἀπὸ τὸ μέτριον μισθὸ του.

Ἀστροπελέκι νᾶπεφτε, δὲν θὰ προξενοῦσε τόσην ἐντύπωση στὴ Φρόσω. Δὲν μίλησε καθόλου στὴ θεὰ της. Ἡταν βυθισμένη στοὺς συλλογισμούς της.

Ἡ θεὰ—Κωστούλα συνέχισε.

—Καὶ τώρα λέει στὴ μητέρα του νὰ ἡσυχάσῃ γιατί βρῆκε μιὰ χαζὴ πὸν τρελλαίνεται γι' αὐτόν, πὸ φαίνεται κι' ὅλα πὼς ἔχει παράδες. Θὰ τὴν ξεκοκκαλίσῃ λοιπὸν γιὰ νὰ πάρῃ ἓνα σπιτάκι στὴν ἄλλη, νὰ τὴν ἀσφαλίσῃ οικονομικῶς καλά, καὶ τότες δὲν θᾶχῃ πὰ τόση φροντίδα γι' αὐτή. Κι' ἀργότερα θὰ τις ἀφήσῃ καὶ τις δύο. . . . Χά ! Χά ! Χά !

—Δὲν ἤξερα τίποτ' ἀπ' αὐτὰ, εἶπε μηχανικὰ ἡ Φρόσω. Ἐμεῖς γνωρίζομαστε, λέγει, τυπικὰ μόνο ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς Δανάης, καθὼς σοῦ ἐξήγησα. Σὲ λιγάκι βρῆκε μιὰ πρόφαση νᾶφήσῃ τὴ θεὰ της.

Μόλις ἔμεινε μονάχη ἡ Φρόσω καὶ συγκεντρώθηκε στὸν ἑαυτὸ της μπόρεσε νὰ νοιώσῃ ὅλη τὴν ἀηδία νὰ φουντώνῃ ἐντὸς της. Τώρα ἐξήγησε τὰ λόγια τοῦ φίλου της πὼς ἡ ἀγάπη θέλει θυσιᾶς καὶ τὰ φερσίματά του νὰ καλοπροσέχῃ τὰ χρυσαφικά της,

Πῶ ! Πῶ ! Ντροπὴ γι' αὐτήν...

Τὸ ἴδιο βράδυ μάζεψε βιαστικά τὰ ρούχα της σ' ἓνα μπαούλο. Ζη-
τοῦσε νὰ βοῆ ἓνα καταφύγιο, μιὰ καθαρὴ ἀτμόσφαιρα ν' ἀναπνεύσει ποὺ
ὠρισμένως δὲν ὑπῆρχε στὸ συζυγικὸ βίο ποὺ τὴν εἶχε φέρει σ' αὐτὰ τὰ
χάλια. Νὰ φύγει μακριὰ νὰ δουλέψῃ τίμια μονάχη της γιὰ νὰ ζήσει καὶ νὰ
μπορέσῃ νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι ἀπὸ τὴν ντροπὴ καὶ τὴν ταπείνωση ποὺ εἶ-
χεν ὑπόστῃ ὕστερα ἀπὸ τὸ συγχρωτισμὸ της μὲ τοὺς ἄνδρες.

Καθὼς ετοίμαζε τὰ πράγματά της ἄκουσε κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά
της τὰ γνωστά της βήματα. Γύριζε τὸ εὐτυχισμένο ζευγάρι ἀπὸ τὸ βραδυνὸ
του περίπατο. Μιλοῦσαν σιγά, εὐχάριστα, γελαστὰ ὅπως πάντα. Ὄρισμένως
καμμιά κακὴ ἡμέρα δὲν θὰ συνέφιασε ποτὲ τὴ ζωὴ τους. Αὐτὸ σκέφτεται ἡ
Φρόσω. Ὄρισμένως δὲν εἶναι γιὰ ὅλους ὅμοια ἡ ζωή...

ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΙΑ

ΠΑΤΡΑ

Μισὴ ζωὴ μαζί Σου, τὴν ἐζήσαμε·

—Στὰ «Ψηλά-Ἀλώνια» στὴν «Πεντάνουσα» καθίσαμε·

Στὴν Ἄρεια—στοὺς μπαξέδες Σου—γλεντήσαμε·

Τὸ Τάσι, σουρωμένοι, τὸ γυρίσαμε·

Κι' ἂν θέλῃς, πιστεψέ το, σ' ἀγαπήσαμε...

Τοὺς «ντόρους»· τίς παληές Ἀπόκριες Σου,

—Τίς δόξες σου—θυμώμαστε·

Γιὰ ἓνα «μπουργέτο», γιὰ μιὰ «ἀλιάδα» Σου,

(Ἡ τέχνη, ἡ νοστιμάδα Σου,)

Γλυφώμαστε, χανόμαστε· πουλιώμαστε !..

Α. ΑΝΑΠΛΙΩΤΗΣ

Ο ΠΑΤΡΙΝΟΣ ΝΤΟΡΟΣ

Ἡ λέξη ντόρος βρίσκεται στὰ νεώτερα λεξικά τῆς Ἑλληνικῆς
μὲ τὴ σημασία τοῦ μεγάλου θορύβου, ταραχῆς, ἀναστατώσεως, ὀχλο-
βοῆς. Φαίνεται νὰ ἐμπῆκε σὲ πανελλήνια χρῆση στὰ τελευταῖα χρό-
νια καὶ πὼς πέρασε στὴν Ἀθηναϊκὴ ὀμιλία ἀπὸ τοὺς Πατρινούς καὶ
τοὺς Ἑπτανησίους ποὺ στοὺς τόπους τους ἡ χρῆση της ἦτανε παλιά.
Ἀκόμα πρὸ τριάντα ἐτῶν ἡ λέξη ἦτανε μᾶλλον ἄγνωστη στὸ πολὺ
Ἀθηναϊκὸ κοινὸ ποὺ παραξενευόταν στὸ ἄκουσμά της καὶ ποὺ στὴ
θέση της μεταχειριζόταν, στὴν ἔννοια αὐτῆ, τὴ λέξη «σαματᾶς».

Ἄλλὰ στὴν Πάτρα ἡ λέξη ἐκτός ἀπὸ τὴν παραπάνω αὐτὴ
σημασία, ποὺ ξαπλώθηκε καὶ στὴν Ἀθήνα, ἔχει κι' ἄλλη τέτοια, ἐκεί-
νη ποὺ νομίζουμε μάλιστα πὼς πρέπει νὰ στάθηκε κ' ἡ ἀρχική, δηλα-
δὴ τοῦ ἀστεϊσμοῦ, ἐμπαιγμοῦ, χλεύης, φενακισμοῦ, ἀνιδιοτελοῦς
ἀπάτης. Αὐτὴ τὴν ἔννοια στὴν Ἀθήνα, προτοῦ πολιτογραφηθῆ καὶ
κατακτήσῃ τὸ κοινὸ ἢ νεόφερτη λέξη «φάρσα» τὴν ἀπόδινε ἡ λη-
σμονημένη πιά λέξη «κασκαρίκα».

Προπολεμικὰ τὸ σκάρωμα ντόρων στὴν Πάτρα ἦτανε γιὰ πολ-
λοὺς ἓνα πάθος κ' οἱ δημιουργοὶ τους ἐκέρδιζαν μέσα στὴν κοινωνία
κάποιαν αἴγλη, φημιζόμενοι γι' ἄνθρωποι πνευματώδεις. Ἀλλὰ καὶ
γενικὰ ὅλος ὁ κόσμος εὐχαριστιόταν νὰ ἐπιδίδεται σὲ ντόρους. Βέ-
βαια τέτοιες ἱστορίες καὶ πειράγματα παντοῦ γινόντουσαν καὶ γί-
νονται ἀλλὰ μὲ τέτοιο πάθος, ἔτσι ὀργανωμένα καὶ μὲ τόση παρα-
κολούθηση τοῦ κοινοῦ ἐνδιαφέροντος ἀμφιβάλλουμε ἂν ἐστάθηκαν
ἄλλοῦ. Ἀξιοπρόσεχτο γιὰ ὅ,τι θὰ εἶποῦμε παρακάτω κρίνουμε πὼς
καὶ στὴ Σύρα καὶ στὴ Ζάκυνθο, ὅπως ἔχουμε ἀκουστά, στοὺς και-
ροὺς τῆς ἐμπορικῆς τους ἀκμῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς γενικὰ ἀνεσης
τῆς κοινωνίας τους παρουσιαζόταν ἀνάλογο φαινόμενο.

Ντόροι γινόντουσαν συνήθως μεταξὺ φίλων γιὰτὶ χρειαζόταν
κι' ἀρκετὸ θάρρος ν' ἀποφεύγεται ἡ παρεξήγηση ἀλλὰ προχωροῦσαν
κι' ἔξω ἀπὸ τὸ φιλικὸ κύκλο μὲ θύματα πολλὰ καὶ διάφορα, ἀπὸ
τοὺς ἀπλοῖκους ἢ ἐλαφροὺς στὸ πνεῦμα τύπους ἴσαμε τοὺς
ἀνισορρόπους, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μὲ διάφορες ἀδυναμίες ἴσαμε
τοὺς ἀνθρώπους μὲ τίς χτυπητές καὶ κουραστικὲς γιὰ τὸν πολὺν
κόσμο ἀρετὲς (ἢ διάθεση τοῦ μάγκα νὰ πιτσιλίση μὲ λάσπη τὸν κα-
λοντυμένο διαβάτη), ἀπὸ τοὺς ἰδεολήπτους ἴσαμε τοὺς ἰδεολόγους
καὶ πολὺ συχνὰ ἀπλῶς κοινωνικῶς ἀδυνατώτερα ἄτομα. Τὴν ἐποχὴν
ἐκείνη οἱ κοινωνικὲς διακρίσεις ἦσαντε πιὸ ἔκδηλες κ' ἡ θέση τῆς
δυνατότερης τάξεως ἀπὸ ἀπόψεως καταγωγῆς, μορφώσεως, ἐπαγ-
γελματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ὑπεροχῆς ἀπέναντι τῆς ἀδυνατότερης
πιὸ ἐπιβλητικὴ καὶ πιὸ καταθλιπτικὴ. Ἐπεισόδια, ποὺ πέρανε τότε

ένα εϋθυμο και χωρίς συνέπειες τέλος, σήμερα δεν θα ήσαντε νοητά, γιατί όχι μονάχα δε θα βρισκόντουσαν θύματα πρόθυμα ν' άνεχθοϋν χωρίς διαμαρτυρία κι' αντίσταση νά παίξουν έξευτελιστικούς για τόν άνθρωπισμό τους ρόλους, αλλά οϋτε κι' οί άρχές θα έπιτρέπανε, ένω τούς καιρούς εκείνους καμμιά φορά βοηθοϋσαν κι' αϋτές κι' έπαιρναν μέρος στο παιχνίδι.

Η έξάσκηση τών Πατρινών στους ντόρους μπορούμε νά εί-
ποϋμε πώς άρχιζε από τά μαθητικά θρανία σέ βάρος έπιδεκτικών
δασκάλων και τά οικτρότερα θύματα ήσαντε οί άμοιροι καθηγητές
των ξένων γλωσσών συνήθως, που διοριζόντουσαν τότε, ίσως από
έλλειψη άφθονου ειδικού έμψύχου υλικού, κατά τό πολύ, μερικά
ναυαγισμένα στη ζωή γερόντια.

Πέρα από τούς σχολικούς αϋτούς ντόρους, συνειθισμένες μα-
θητικές άνοησίες που είχανε άφειτηρία χαλαρή κοινωνική κι' οίκογε-
νειακή άγωγή, άρχιζαν οί ντόροι τών μεγάλων που είχανε διάφορες
μορφές. Άλλοτε ήσαντε μιá έπίδειξη χοντροκομένου πνεύματος έκ-
δηλούμενου με μιá παιδιάτικη σκληρότητα που κάποτε έθιγε τά
δρια τής άγριότητος, άφου έκτός από ήθικους έξευτελισμούς κι'
υλικές ζημιές γεννιόντουσαν, και σωματικές άκόμα βλάβες έχουν
σημειωθεί από τήν αίτιαν αϋτή. Άλλοτε πάλι, πρέπει νά μολογή-
σουμε, δεν έλλειπαν μερικές νόστιμες, λιγότερο ή περισσότερο λε-
πτές, έκδηλώσεις πνεύματος. Κάποτε έπαιρναν τήν μορφή μιáς άσυ-
νειδητης κοινωνικής σάτυρας που έκαιτηρίαζε άδυναμίες ατόμων,
ομάδων και κοινωνικών τάξεων. Βέβαια για όλες αϋτές τις παραλ-
λαγές δεν υπήρχανε συνειδητά δρια τέχνης και δημιουργών.

Μεγάλη έστία δημιουργίας ντόρων στην Πάτρα ήτανε στα προ-
πολεμικά χρόνια τό Λεσχίδιο, ένα καφενείο που έχρησίμευε σαν
ένα είδος Χρηματιστήριο για τις σταφίδες. Τό σταφιδεμπόριο τότε
διεξαγόταν μέσα στους μήνες Αϋγουστο ως Νοέμβριο. Η έξαγωγική
κίνηση ήταν έντατική κατά τούς μήνες αϋτούς και δεν έμπαινε κα-
νένα χρονικό όριο εργασίας οϋτε για τούς έμπόρους οϋτε για τό προ-
σωπικό τους τών γραφείων και τών άποθηκών. Η κίνηση του λιμα-
νιού έπαιρνε έξαιρετικά ζωηρή μορφή, γιατί τότε δεν είχαν άνα-
πτυχθή άλλα λιμάνια σέ βάρος του.

Η όψη τής πόλεως και πρό πάντων τής παραλίας ήταν έντελώς
διαφορετική από ό,τι παρουσιάζεται σήμερα στην ίδια χρονική πε-
ρίοδο. Κατά τούς χρόνους λοιπόν εκείνους ένας κόσμος όλόκληρος
που είχε άσχολίες γύρω στη σταφίδα, τό έμπόριο, τή συσκευή και τή
φορτώσή της, έμποροι, κερδοσκόποι, μεσίτες σταφίδων, δελτίων πα-
ρακρατήσεως και σταφιδικού συναλλάγματος, υπάλληλοι γραφείων
κι' άποθηκών, μαονιέρηδες κλπ. μόλις έτελειώνε ή έντατική αϋτή

δουλιά έμεναν για τόν ύπόλοιπον καιρό, όκτώ—έννια μήνες τό χρό-
νο, σχεδόν άργόσχολοι και μαζεϋόμενοι στο Λεσχίδιο κι' άλλα κέν-
τρα χασσομεροϋσαν χαρτοπαίζοντας, άλληλοπειραζόμενοι ή σκαρώ-
νοντάς ντόρους.

Άλλά και γενικά ή ζωή τής κοινωνίας τότε ήταν ήρεμη. Οί
ανάγκες λιγότερες κ' ή κάλυψή τους εύκολώτερη. Η λατρεία τής
θεάς εργασίας πολύ παραμελημένη από όσους είχαν έξασφαλίσει
ένα μικρό βέβαιο εισόδημα. Ήταν ή έποχή που τά παιδιά τών έμπό-
ρων, όταν είχαν έξασφαλίσει μιάν αϋτάρκεια, δεν καταδεχόντουσαν
νά συνεχίσουν τό στάδιο του πατέρα τους, όσο προσοδοφόρο κι' αν
είχε άποδειχτεί, και μάλιστα χωρίς νά τούς τραβάη καμμιά άλλη
κλίση. Η έποχή που τό καθισιό, τό φάρ νιέντε. έλογαριαζόταν πώς
έπρεπε ν' άποτελῆ τό τέρμα τών ανθρώπινων προσπαθειών και βλέ-
ψων. Γι' αϋτό παροιμίες σαν κ' εκείνη, «Άν ήτανε καλή ή δουλιά,
δουλεύανε κ' οί δεσποτάδες» έκυκλοφοροϋσαν άνεμπόδιστα σαν νεο-
κομένο γιαλιστερό νόμισμα. Ήταν ή χρυσή έποχή που σήκωνε δον-
κιχώτιδες αντίληψεις για τήν ζωή σαν τήν άκόλουθη. Όταν σ' έναν
άπένταρο Πατρινό εϋπατρίδη έγινε ή παρατήρηση, πώς δεν είχε κά-
μει ποτέ τίποτε στη ζωή του, έτόλμησε νά ξεστομίση τό έξής χαρι-
τωμένο άπόφθεγμα. «Τά ζωα δουλεύουνε. Έγώ είμαι άνθρωπος». Σ' ένα τέτοιο περιβάλλον γινόταν ή έξάσκηση στην τέχνη του
ντόρου.

Μερικοί λοιπόν από τούς θαμώνες του Λεσχιδίου έφημιζονταν
για διάσημοι ντοριτζήδες. Ένας τέτοιος έσκάρωσε τήν άκόλουθη
χοντρή και σκληρήν ιστορία σέ βάρος ενός φτωχού χωρικού φουστα-
νελλά που είχε κατεβεί από τό χωριό του νά πουλήση αϋγά. Όταν
έμπηκε στο Λεσχίδιο άναζητώντας άγοραστές ό άλλος έπροσποίη-
θηκε πώς διαπραγματεύεται μαζί του τήν τιμή υπό τόν όρο ότι θα
κουνοϋσε τ' αϋγά για νά ξεδιαλέξη τά νωπά και πώς θ' άγόραζε μν-
νάχα όσα θα έβρισκε τής άρεσκειās του. Έκαμώθηκε λοιπόν πώς
διαλέγει κι' όσα έκρινε κατάλληλα τά μετάφερε από τό καλάθι στη
φουστανελλά του χωρικού, που τόν έβαλε και τήν κρατοϋσε από τις
άκρες με τά δυό του χέρια σαν ποδιά. Έτσι σιγά-σιγά τά κατάφερε
νά μετακομίση όλο τό περιεχόμενο του καλαθιού στην φουστανελλά
του χωρικού, που ό άμοιρος μετά φόβου θεοϋ έκρατοϋσε μέσα τήν
εϋθραυστη πραμμάτειά του. Τότε εκείνος του έβγαλε τό μοναδικό
άλλο ντύμα που φοροϋσε κάτω από τή φουστανελλά κ' έτσι τόν έπα-
ρουσίασε στους ξεκαρδισμένους πελάτες του καφενείου με τή στολή
του Άδάμ χωρίς φύλλο συκιάς.

Για τόν ίδιο διηγούνται πάμπολλους τέτοιους ντόρους σέ βάρ-
ρος διαφόρων προσώπων άνάμεσα στα όποια κάποτε περίλαβε και

την ίδια την γυναίκα του. Αυτή είχε την αδυναμία να μασουλά τα μακρὰ σὰ σπάγγους πόδια από τις ξερές σουπιές, που τότε γινόταν μεγάλη κατανάλωση απ' αυτές ιδίως κατά τις ημέρες των νηστειών, που ο κόσμος τις έκρατούσε με μεγαλύτερη εὐλίβεια Ξέροντας ο φίλος μας την γαστρονομικήν αυτήν αδυναμία της γυναίκας του έσκέφθηκε να της σκαρώση την ακόλουθην ιστορία. 'Αγόρασε σουπιές τέτοιες και τους έκοψε τα μακρὰ εκείνα πόδια και τα άντικατάστησε με ισόπαχο άληθινὸ σπάγγο. Μπαίνοντας σπιτί του τις παράδωσε σ' αυτήν διπλωμένες ένῶ συγχρόνως έκαμε μιάν άδέξια δήθεν κίνηση κι' έσβυσε την λάμπα του πετρελαίου. 'Εκει στο σκοτάδι ή γυναίκα του ξεδιπλώνοντας τις σουπιές άρχισε να μασουλά τους σπάγγους. Σημειώνουμε τὸ επεισόδιο για να δείξουμε πὼς πραγματικά, ὅπως προείπαμε, οί ντόροι καταντούσανε πάθος για μερικούς και δέν έκρατιόντουσαν μπροστά σε τίποτα όταν ήθελαν να τους έξασκήσουν. Για δείγμα τέτοιου οικογενειακού ντόρου, μπορούσα να αναφέρω έναν που σκαρώσαμε στο σπιτί μας του παπού μου. "Ήτανε ένας άγιασμένος γεροντάκος, «ὅς έδέξατο την βασιλείαν του Θεοῦ ὡς παιδίον», και δέν έτρωγε ποτέ ραπανάκια γιατί είχε ταχτεί στον "Άγιο 'Αντύπα κάποτε που του πονούσανε τα δόντια του. "Έλεγε πὼς ὁ "Άγιος 'Αντύπας είχε άθλήσει με ραπανοβολισμό και σήκωνε τὸν πονόδοντο από ὄσους έταζόντουσαν να ξερκίσουν από τὸ τραπέζι τους τὸ καταραμένο ζαρζαβατικό. 'Εμεις τὰ κακὰ παιδιά έκαθαρίσαμε ραπανάκια και τὰ έβάλαμε στο γκιουβέτσι ανάκατα με πατάτες κι' έτοι ξεγελάσαμε τὸν παπού να βάλη στο στόμα του τὸν άπαγορευμένο καρπό. 'Αρκετήν ὠρα έφτιούσε για να καθάριση τὸ στόμα του και να γλυτώση από τὸ θυμὸ του άγίου για την άκούσια αυτή παρασπονδία, ένῶ τὰ έγγονάκια είχανε ξεκαρδιστεί από τὰ γέλια.

"Ένας άλλος ντόρος με λεπτότερο πνεῦμα έγινε σε βάρος ενός έμπορου που είχε την αδυναμία μιᾶς άκατάσχετης πολυλογίας. Τρεῖς φίλοι του συνεννοημένοι τὸν έσυνόδεψαν τὸ μεσημέρι σ' ένα πηράμερο οίνοπνευματοπωλεῖο να πάρουν την ὄρεχτική πατρινη μαστίχα τους, μιᾶ συνήθεια που πάει να λείψει πιά. 'Εκει έπιασαν μαζί του μιάν άτέλειωτη συζήτηση, ένῶ ένας ένας απ' αὐτούς, προφασιζόμενος κάτι, έβγαине, έπήγαινε στο σπιτί του, έτρωγε βιαστικά κι' έγύριζε άμέσως. "Όταν τὸ θυμά, που είχε παραδοθεῖ ὀλόφυχα στην άπόλαυση του πάθους της πολυλογίας του, άνανοήθηκε ήτανε πιά άπόγιομα. Βρέ, παιδιά, δέ θα φάμε σήμερα; έρώτησε ταραγμένος. 'Εμεις έφάγαμε! του άπάντησαν οί φίλοι του γελώντας.

Θυμοῦμαι ακόμα ένα γεροντάκι, από τους τελευταίους γόνους μιᾶς ιστορικής κι' άριστοκρατικής οικογενείας της 'Ελλάδος. Αὐτὸς

είχε την αδυναμία ή την άρετή να ντύνεται πολὺ έπιμελημένα. Του κουτιοῦ λοιπόν, από την κορυφή ὡς τὰ νύχια, έρχότανε να καθήση στην παραλιακή πλατεία. "Ένας σταφιδέμπορος, πενηντάρης, άνθρῶπος μορφωμένος και ταξιδεμένος με εὐνοϊκές συνθήκες στο έξωτερικό, σαβαρός κατά τὰ άλλα, έβρισκε εὐχαρίστηση να κάθεται σε κάποιαν άπόσταση και να του πετᾶ κρυφὰ στραγάλια. "Υστερα από λίγες ημέρες έχάθηκε τὸ γεροντάκι από την πλατεία ὀριστικά.

Θα μπορούσε να αναφέρη κανένας ένα πλῆθος από τὰ μαρτύρια που τραβούσαν οί φτωχοί βιοτέχνες της ὁδοῦ 'Ερμού (οί μαρκατίσιοι, οί σκαλτσομαέστροι, ὅπως τους άποκαλοῦσαν οί άλλοι, οί άνακατευόμενοι στο έξαγωγικό έμπόριο που έπίστευαν για τὸν εαυτὸ τους μιάν ύπεροχή άπέναντι σ' αὐτούς έξ αίτίας της μορφώσεως που πέρνανε από τις σχέσεις τους με τὸ έξωτερικό) που τους έριχναν περαστικοί οί ντοριτζήρες μελάνι στο τσουκάλι σαν έβραζαν έξω από τὸ μαγαζί τους τὴ φτωχική φασολάδα ή που τους έσήκωναν τὴ νύχτα, ὅπως κουρασμένοι κοιμόντουσαν κάτω από τις στοές, και τους τοποθετοῦσαν κάτω από τις βρύσες για να δεχτοῦν τὸ πρωτὶ με τὸ άνοιγμα της δεξαμενής άνεπάντεχη ψυχρολουσία.

Πολλές σελίδες θα μπορούσε να γεμίση κανένας αναγράφοντας τέτοιες ιστορίες και ἴσως δέν θα ήτανε άσκοπο να μένανε κάπου για τὸν κοινωνιολόγο του μέλλοντος που μπορούσαν να του σταθοῦν χρῆσιμο ὕλικό. 'Αλλά δέν θα κλείσω τὸ κεφάλαιο άν δέν περιλάβω έναν άλλο νόστιμο ντόρο που έχει σημειωθεῖ πρὸ σαράντα έτών, σε μιᾶ κοσμική συγκέντρωση ενός άριστοκρατικού σπιτιοῦ της έποχῆς εκείνης ὅπου είχε μαζευτεί ή άφρόκρεμα της πατρινης κοινωνίας. Μερικοί φίλοι του σπιτιοῦ ζητήσανε την άδεια να παρουσιάσουν έναν εϋζωνο, έξαιρετικά άφελῆ και ὄξεστο στερεολλαδίτη, που είχανε τυχαῖα άνακαλύψει, να χρησιμέψη για ένα φυσικό κωμικό νούμερο στην συγκέντρωση. 'Επήρανε την άδεια κι' έκουβαλήσανε τὸ βράδυ στο σαλόνι τὸν τύπον αὐτὸν με τὸν ὅποιον έγλενοκόπησαν ὄλη τὴ νύχτα. Μάλιστα οί κυρίες και δεσποινίδες της έποχῆς εκείνης τὸν έβρῆκαν πολὺ πικάντικο και ξανοίχτηκαν αρκετὰ μαζί του διασκεδάζοντας με τις άπλοϊκές και ξεσκέπαστες άπαντήσεις του στα πονηρὰ έρωτήματά τους. Στο τέλος, ποτισμένον ὅπως ήτανε με αρκετὸ κρασί, τὸν παρασύρανε να παίξη στο πιάνο μιμούμενος τὰ μουσoθρεμένα θηλυκά που είχανε κατοποιήσει τὰ πλῆκτρα του αρκετὸς πιά ὤρες. 'Αλλά τότε οί ὄροι άντιστραφήκανε. 'Εσκίστηκε ή γῆ και τις κατάπτε. Σε μιᾶ στιγμή έχάθησαν ὄλες από τὸ σαλόνι. 'Ο εϋζωνος είχε άρχισι να παίξη έκτακτα ένα μουσικό κομμάτι. Κοντολογίς τὸ κοθῶνι ήταν ὁ μακαρίτης Χατζόπουλος (ὁ Μποέμ ή ὁ Βασιλικός, δέν έξακρίβωσα) που ὕπηρετοῦσε στρατιώτης τότε και ή ρουμελιώ-

τική προφορά του τόν έβοήθησε νά παίξη θαυμάσια τó ρόλο του εκείνο τó βράδυ.

* * *

Μεταπολεμικά ó ντόρος, έτσι όπως τόν περιγράψαμε σαν ένα χαρακτηριστικό φαινόμενο τής Πατρινης κοινωνίας, πάει νά εκλείψει. Καί σήμερα ακούονται κάπου-κάπου ντόροι, αλλά δέν υπάρχει πιά τó ίδιο παλιό ενδιαφέρον τής κοινωνίας για νά τούς προσέξει. Μάλιστα μπορεί νά είπη κανένας πώς μιá τέτοια άπασχόληση, όταν βέβαια δέν πρόκειται για ανθρώπους υλικά άνεξάρτητους, ζημιώνει τούς δημιουργούς τους, όπως καί κάθε άλλο παραστράτημα έξω από τόν άυστηρά διαγραμμένο κύκλο τών επαγγελματικών καθηκόντων του άτόμου. Για τά αίτια πολλές υπόθεσεις θά μπορούσαν νά υποστηριχθούν. Νά άποδόσουμε τούτο στο ότι ή κοινωνία τής Πάτρας έχει πιά μεγαλύτερες αξιώσεις από τó πνεύμα ; Πιθανόν. Άλλά ως ένα σημείο μονάχα, γιατί δέ βλέπουμε άλλες λεπτότερες κι' ανώτερες έκδηλώσεις του, ώστε νά μπορούμε νά στηρίξουμε σοβαρά μιá τέτοιαν έκδοχή. Άλλη υπόθεση είναι πώς πρέπει νά ψάξουμε για τήν αίτία στην οικονομική ώριμανση τής κοινωνίας μας καί στις δύσκολες συνθήκες τής μεταπολεμικής ζωής. Οί έπιχειρήσεις οργανώθηκαν ρασιοναλιστικά καί δέν έχουν πιά τή μορφή τής εύκολης δουλιás του ποδαριού. Ένας κόσμος δλόκληρος με τίς νέες συνθήκες έχασε τά επαγγέλματά του, έβγηκε από τά νερά του καί περνά δραματικές ήμέρες. Χρειάζονται τώρα έντατικές προσπάθειες. Τó πνεύμα πρέπει νά βρίσκεται πάντα έτοιμο ν' άντιμετώπιση τίς δύσκολες περιστάσεις πού διαδέχονται ή μιá τήν άλλη με τά φύλλα του ήμερολογίου. Ο πόλεμος έπαψε πρό είκοσι χρόνων αλλά ó πολύς κόσμος βρίσκεται πάντα στα χαρακώματα ενός νέου άγώνα, του οικονομικού. Η άβεβαιότητα, τó άπαίσιο αυτό μεταπολεμικό τέρας, στέκεται με άνοιχτό τó στόμα νά καταπιη κάθε εύθυμη διάθεση. Η άπέριττη αλλά έξασφαλισμένη, για τó μέγιστο μέρος τής παλιás κοινωνίας, ζωή έσβυσε ίσως για πάντα. Η κοινωνία μας φαίνεται νά ξεπέρασε τήν άμέριμνη παιδιάτικη ήλικία της. Η ζωή έχει περισσότερες αξιώσεις από αυτή κι' αυτή έχει περισσότερες αξιώσεις από τή ζωή. Ίσως χωράει καί μιá άλλη υπόθεση. Μπορεί καί τά οικονομικά προβλήματα νά είναι κι' αυτά έπιφάνεια. Μπορεί τó μεταπολεμικό δράμα νά μην είναι μονάχα οικονομικό αλλά κι' ήθικό. Μπορεί οί πολεμικές περιπέτειες νά μας έσκλήρηναν τήν ψυχή, νά έγυγάντωσησαν μέσα μας έναν ψυχοπαθολογικό έγωκεντρισμό πού κατάπιξε τήν άνθιση εύγενικών αισθημάτων κι' εύχάριστων διαθέσεων. Οί προσπάθειές μας για τήν άπόχτηση περισσότερων βιωτικών άνέσεων κι' οί φιλοδοξίες μας για τήν κατάκτηση δλοένα ανώτερης οι-

κονομικής βαθμίδας, πού αυτή πιά κατάντησε νά μείνη κι' ή μόνη κοινωνική τιμητική διάκριση, άποστραγγίζανε όλες τίς ίκμάδες του πνεύματός μας κι' έχάσαμε τó μέτρο στη διαβίωσή μας. Όπωςδήποτε όποιοι κι' άν είναι οί λόγοι κ' οί αίτίες αισθανόμαστε κάποια νοσταλγία για τόν παλιό Πατρινο ντόρο, δείγμα μιás άπλοϊκής περασμένης έποχής, έτσι όπως αισθανόμαστε νοσταλγία για τήν άμέριμνη παιδιάτικη ήλικία μας, πού δέν ξαναγουρίζει. μ' όλες τίς παιδιάτικες άνοησίες καί τίς μαγκιές της άκόμα.

Ένας μεγάλος συγγραφέας, ó Ουέλς, γράφει πώς ή βραδεία τής 2 Αύγουστου 1914 στάθηκε ή άρχή του τέλους ενός αίωνα ευημερίας, έμπιστοσύνης, γαλήνης, γλυκύτητας για τήν Εύρώπη πού οί σημερινοί κάτοικοί της δέ θ' άπολαύσουν ποτέ πιά. Ίσως μαζί τήν βραδεία εκείνη έθαβόταν κι' ó φτωχός Πατρινος ντόρος. Εύχόμαστε νά είμαστε άπατημένοι κ' οί γραμμές αυτές νά μην άποτελούν τó μνημόσυνό του.

K***

ΑΠΑΓΓΕΛΙΑ

Στη δεσποινίδα Λ...

Φως, εύφροσύνη χάρισε, πλημμύρα
χάρης, ή άγγελική σου άπαγγελία,
καί μιάν Έδεμ μας έδωσεν, έπαγγελία,
μαζί μ' ούράνιους ψαλμούς, μύρια μύρα.

Μακάρια, Κόρη, είναι για σένα ή Μοίρα
νά ζωντανεύεις τ' άψυχα βιβλία,
έτσι, πού ή μαγική σου συναυλία
μας φέρνει τών δακρύων τήν άρμύρα.

Κόρη, τής Τέχνης θρέμμα, τήν καρδιά μας
— π' άλλες καρδιές ποτές δέ θε νά ύμνήσουν—
σύ πάρε, σκόρπισε τήν εύωδιά μας.

Κι' άν τó βωμό σου βάρβαροι κλονίσουν,
στην πίστη σου έσύ πέτα, κι' άγνή γδύσου
καί λούσου μες στο φως του Παραδειου...

ΑΝΤΡΕΑΣ ΠΕΠΟΝΗΣ

ΚΑΛΛΙΛΟΓΙΚΑ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Ὁ ποιητής πέρνει μερικές ἀπὸ τὶς πιὸ κοινὲς λέξεις, τὶς ἐμψυ-
χώνει μὲ μιὰ ἰδέα κι' ἀμέσως κάνουν φτερά καὶ σὰν πουλιὰ ξεσπᾶνε
σ' ἀρμονικὸ τραγοῦδι.

Ἦταν πιά πόλη πού πέθανε στὸ ὕπνο της.

Λυσίκομες ἐτιὲς παραστέκουν στὸ δρόμο τους.

Παιδιὰ καὶ κορίτσια ἔτρεχαν μὲ ξεφωνητὰ σὰν γλᾶροι πού ξα-
φνικὰ ἀνακαλύπτουν φλοῦδες πορτοκαλιοῦ.

Νὰ τὴν κυττάζης μονάχα σ' ἔπιανε τὸ αἶσθημα νὰ εὐχαριστή-
σης τὸ Θεὸ πού τὴν ἔπλασε.

Δημοκρατικὸς ὅπως ὁ θάνατος.

Τὰ παιδάκια ἔτρεχαν ἐδώθε κι' ἐκεῖθε ἀμέριμνα σὰν στα-
γόνες ὑδραργύρου.

Ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὴ σκιερὴ πλευρὰ τοῦ γενεαλο-
γικοῦ του δέντρου.

Ὁ σερβιτόρος τὴν ἐκύτταζε μ' ἀφιλοδώρητα μάτια.

Ἦσυχη ξεκούμπωνε τὰ μπιζέλια στὴν κουζίνα της.

Τὸ τραῖνο ἀποχαιρετοῦσε μ' ἕνα μεγάλο καπνοῦφαντο μαντήλι.

Μερικὲς κοπέλλες ἔτρεχαν στ' ἀκρογιάλι μὲ τὶς σιλουέττες
τῶν μονάχα.

Ἐνα κρεβάτι καμωμένο ἀπὸ βελόνες μὲ πάχος ὀλοκλήρων
ἐκατονταετηρίδων.

Εἶχε τὴ σοβαρὴ ἔκφραση ἀνθρώπου πού πρόκειται νὰ φτερνισθῆ.

Πνίγει τὶς ἰδέες του σ' ἕναν καταρράχτη ἀπὸ λέξεις.

Ἡ γραφομηχανὴ τσιμποῦσε τὰ στοιχεῖα ὅπως ἡ κόττα
τ' ἀραποσίτι.

Ἦρθε κι' ὁ καθηγητής—ἕνα βιβλίο κουντισμένο νὰ μιλάει.

Ἐκείνη ἔμοιαζε ἠλεκτρικὴ λάμπα μὲ ὠραῖο ἀμπαζούρ, ἀλλὰ
σβυστή.

Ἡ συντροφιά τους ἄλλαξε ἀπὸ ποίηση σὲ πεζὸ λόγο.

Κάθε φορὰ πού τὸν κύτταζε τὸν ἔβλεπε μὲ τὴν καρδιά της.

Ἐνα λευκὸ βελούδινο φόρεμα τὴν περιμένε νὰ τῆς δώση τὶς
καμπῦλες.

Π. Α. Χ.

ΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟΝ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΕΝΟΣ ΠΑΤΡΙΝΟΥ ΗΡΩΟΣ

Κατὰ τὸ τρίμηνο πού μᾶς πέρασε, καὶ ἀκριβῶς στὶς 17 Ἰουλίου, ἔκλει-
σαν εἴκοσι πέντε χρόνια ἀφότου ἕνα εὐγενικὸ τέκνο τῆς πόλεως μας, ὁ Νικό-
λαος Κοντογούρης μαχόμενος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τάγματός του ἄφισε τὴν τελευ-
ταία πνοὴ στὸ Μπερτέν Χάν (Τζουμαγιά). Ὁ Νικόλαος Κοντογούρης ἦτανε τρι-
τότοκος γιὸς τοῦ Ἀριστομένη Κοντογούρη πού πολιτευόταν στὴν Πάτρα καὶ
χρημάτισε δήμαρχος της καὶ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Παιδείας. Ὁ
προπάπος του Ἀντρέας Κοντογούρης ἦτανε Κεφαλλονίτης εὐπατρίδης καὶ εἶχε
προσφέρει μεγάλες ὑπηρεσίες κατὰ τὸν Ἀγῶνα. Καὶ ὁ Νικόλαος Κοντογούρης
λοχαγὸς ὄντας, εἶχεν ἐκλεγεί μέλος τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς καὶ παραιτήθηκε
ἀπὸ τὸ βουλευτικὸ ἀξίωμα γιὰ νὰ προσφέρῃ τὶς ὑπηρεσίες του στοὺς Βουλκανι-
κούς πολέμους. Λίγες στιγμὲς πρὶν ὑπὸ τὴν ὀνακωχὴ εὗρηκε ἔνδοξο θάνατο,
ἀφοῦ ἡ πατριωτικὴ ψυχὴ του ἐγεύτηκε ὅλη τὴ χαρὰ τῶν ἑλληνικῶν θριάμβων
τῶν ἐτῶν 1912—1913.

Ἄλλὰ ὁ Νικόλαος Κοντογούρης δὲν πρέπει νὰ μνημονεῦεται μονάχα σὰν ἕνας
ἀπὸ τοὺς τιμημένους ἥρωες τῶν ἑθνικῶν μας ἀγῶνων γιὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ
ἀποκατάσταση τῆς Φυλῆς. Ἐκέρδισε τὸ δικαίωμα νὰ μνημονεῦεται καὶ ἀνάμεσα
στοὺς πνευματικούς ἥρωες, τοὺς πρωτοπόρους τῆς Ἐθνικῆς Ἀφυπνίσεως. Μὲ τὸ
φωτεινὸ τοῦ πνεύμα κατὰλαβε τὴ μεγάλη σημασία τοῦ γλωσσικοῦ κινήματος
καὶ ἦταν ὑπέρμαχος τῆς Δημοτικῆς μας. Ἡ ζωὴ του, ἡ δράση του καὶ ὁ θάνα-
τός του σταθῆκαν τὸ πλήρωμα τῶν προφητικῶν λόγων τοῦ Ἰω. Δραγοῦμη. «Οἱ
ἄνθρωποι πού θὰ πρωτοστατήσουν σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἑθνικῆς ζωῆς σὲ
τούτῃ τὴ γενεά, θὰ εἶνε ὅλοι τους ἢ δημοτικιστὲς δηλωμένοι ἢ ἔτοιμοι νὰ δε-
χτοῦν τὸ δημοτικισμό». Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοὺς ἦτανε καὶ ὁ Νικόλαος
Κοντογούρης. «Τὸ ζήτημα, εἶπε μιλώντας γιὰ τὸ γλωσσικὸ στὴ συνεδρίαση τῆς
28 Φεβρουαρίου 1911, δὲν εἶνε καθαρὸ γλωσσικὸ ἀλλὰ καὶ ἔθνικὸ καὶ πολιτικόν». Τὰ
χρόνια πού πέρασανε μᾶς ἀποδείξαν πόσο βαθεῖα εἶχεν εἰσχωρήσει στὸ νόη-
μά του. Ἀνάμεσα σὲ ἕνα περιβάλλον ὅπου ἡ προκατόληψη, ἡ ἀμάθεια καὶ ὁ
φανατισμὸς, παίρνοντας γιὰ σύμμαχό τους τὴ συχαμερὴ συκοφαντία, τὸ αἰώνιο
καὶ μοναδικὸ ὄπλο τοῦ ψυχικοῦ καὶ διανοητικοῦ κατωτερισμοῦ, ὀργιάζαν
εἶχε τὸ θάρρος νὰ μιλήσῃ τρεῖς φορές μὲ πάθος καὶ μὲ παρρησία ἀπάνω στὸ
ζήτημα. Σὲ μιὰ στιγμὴ εἶπε πῶς μονάχα ἡ δημοτικὴ γλῶσσα τῆς Ποιήσεως συ-
κινεῖ τὴν ψυχὴ τοῦ Ἕθνους. Κάτι ἀνάλογο μὲ τὸν ἀφορισμὸ τοῦ Παλαμᾶ. «Οἱ
λαοὶ ἐκεῖνοι ζοῦνε καὶ τραβᾶνε ἐμπρὸς πού παίρνουνε γιὰ δάσκαλο τοῦ Λόγου
τους τὸν Ποιητὴ». Ἀκόμα εἶπε κατὰ τὴν ἱστορικὴ ἐκείνη συζήτηση. «Ἡ γλῶσσα
ἐξελίσσεται. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ βάλῃ φραγμὸ στὴν ἐξέλιξή της.» Ἐνὸς αἰῶνος
στεῖρες προσπάθειες καὶ πειραμοτισμοὶ ἄκαρποι τοῦ λογιωτατισμοῦ, νὰ βάλῃ τὸ
φραγμὸ αὐτὸ στὸ φυσικὸ δρόμο τῆς ἑθνικῆς γλώσσας, ἀποδείξαν πόσο εἶχε
δίκιο. Γιὰ τὴν ἱστορία σημειώνουμε πῶς στὸ τέλος τῆς συζητήσεως ἐδήλωσε
πῶς θ' ἀπόσχῃ ἀπὸ τὴν ψηφοφορία γιὰτὶ ἐνόμιζε πῶς αὐτὴ «δὲν θὰ ἀποτελέσῃ
δόξα» γιὰ τὴ Βουλὴ ἐκείνη. Καὶ πραγματικὰ δὲν ἀποτελεῖ τὴ δόξα της.

Ὅσοι ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ μπορέσουν νὰ τὸν παρακολουθήσουν στὸ
νόημα τῶν λίγων αὐτῶν ἀποσπασμάτων τῶν λόγων του, πού ὁ στενὸς χώρος μᾶς
ἀνάγκασε νὰ παραθέσουμε, θὰ μᾶς δικαιολογήσουν γιὰτὶ τὸν ὀνομάσαμε πρῶ-
τοπόρο τῆς ἑθνικῆς ἀφυπνίσεως καὶ ἥρωα πνευματικόν.

Οἱ Πατρινοὶ τὸν καιρὸ τοῦ θανάτου του ἐκάμανε δυὸ μνημόσυνα καὶ τὸ

ένα μάλιστα επίσημο στη Μητρόπολη, όπου και λόχος στρατού απόδοσε τις τιμές. Έπρωτάθηκε τότε να τιμηθῆ και δρόμος τῆς πόλεως με τὸ δνομά του. Δὲν ξέρουμε ἂν ἐτηρήθηκε ἡ ἱερὴ αὐτὴ ὑποχρέωση. Πάντως τὸ δνομά του λησμονήθηκε. Δεῖγμα καὶ αὐτὸ τῆς καταπεσμένης πνευματικῆς ὑποστάσεως τῆς κοινωνίας μας, πού γιὰ τὴν ἀνόρθωσή της τὰ ἀγαπητὰ «Ἀρχαϊκά» προσφέρουν τὴ φτωχικὴ ἀλλὰ σοβαρὴ συμβολή τους.

Καὶ ὅσως ἡ θέση τοῦ Νικολάου Κοντογούρη στοῦ πάνθεο τῶν ἐθνικῶν καὶ πνευματικῶν ἡρώων πρέπει νὰ βρίσκεται κάπου ἐκεῖ κοντὰ στὴ θέση τοῦ Ἰωάννου Δραγούμη καὶ τοῦ Λορέντσου Μαβίλη. Κ' ἡ Πάτρα πρέπει νὰ σεμνύνεται γιὰ τὸ ἡρωϊκὸ καὶ φωτισμένο αὐτὸ τέκνο της.

Οἱ λίγες αὐτὲς γραμμὲς ἄς ἀποτελέσουν τὸ σεμνὸ μνημόσυνο ἐνὸς ἀληθινοῦ Ἑλληνα πατριώτη γιὰ τὰ εἴκοσι πέντε χρόνια πού περάσανε ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού κλείσανε τὰ μάτια του στοῦ φῶς τῆς γαλανῆς Ἑλληνικῆς ἡμέρας.

Μ. ΖΩΓΡ.

ΤΑ 50 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΥ

Μαύρη καταχνιά πλανιόταν στὸν πνευματικὸν ὀρίζοντα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Φαναριωτισμὸς, κ' ὁ Λογιωτατισμὸς δηλητηρίασαν τὴν ἀτμόσφαιρα, ὁ λὸσὸς βολόδερνε στὰ πυκνὰ σκοτάδια τῆς ἀμάθειας, οἱ δασκάλοι, θύτες μαζί καὶ θύματα, κυνηγοῦσαν λαχανιασμένα τὸ «δόκιμο» τύπο, με κωμικὲς μεταξύ τους ἀντεγκλήσεις. Καὶ τὰ παιδιά, τ' ἀθώωτερα θύματα, παράδερναν τραγικὰ, μέσα σὲ σχολεῖα, πού μόνο σκοπὸ τους εἶχαν νὰ τὰ κάμουν νὰ ξεχάσουν τὴν ἐπαίσχυντη γλῶσσα τῆς μάνας τους καὶ νὰ τὰ μάθουν μιὰ γλῶσσα παρδαλῆ, πού δὲ μίλησε καὶ πού δὲ θὰ τὴ μιλήσει κανεὶς ποτέ, καὶ τὸ σπουδαιότερο ἡ Ἑλλάδα πού τόσο ἠλίθια, ὀμφαλοσκοποῦσε ἄκουε καὶ πίστευε τοὺς περιουστατοὺς λογιώτατους, νὰ τῆς καλοναρχοῦν πὼς κανένας μόχτος ἄλλος δὲν ἦταν ἀναγκαῖος, ἀπὸ τὸ μόχτο γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς νεκρῆς τούτης γλώσσας. Ἡ καθαρεύουσα εἶναι τὰ κανόνια, τὰ ὄπλα καὶ οἱ ὀβίδες, πού θὰ κατατροπώσουν τὸν ἐξωτερικὸν ἐχθρό, δογματίζει ὁ κωμικώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ λογιωτατισμοῦ.

Κι' αἴφνης ἔσπασε μιὰ μπόμπα, κ' ἀκούστηκε μι' ἀντίφωνη λαλιά: ἡ γλῶσσα τῆς μάνας σας—ἡ Δημοτικὴ—δὲν εἶναι γλῶσσα πρόστυχη. Γλῶσσα πρόστυχη εἶναι ἡ καθαρεύουσα ἡ τεχνητὴ, πού δὲ μιλήθηκε ποτέ, πού δὲν καθιερώθηκε ἀπὸ τὴ συνειδηση τοῦ ἔθνους, σὺν τῇ Δημοτικῇ, πού εἶναι φυσικὸ ξετύλιγμα τῆς Ἀρχαίας, πού εἶναι ἱκανὴ ν' ἀγκαλιάσει ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ πνεύματος. Ἡ καθαρεύουσα εἶναι ἐμπόδιο, πού οἱ ἐχθροὶ τοῦ Λαοῦ βάνουν γιὰ νὰ παρεμποδίσουν τὴ φυσικὴ ἐξέλιξη τῆς γλώσσας καὶ τῆς μόρφωσης τοῦ Λαοῦ. Ἐνας Ρωμιὸς ἀπ' τὸ Παρίσι ἦταν πού ἔστειλε τὸ μήνυμα στοῦ ἔθνους, πού δούλευε κάτω ἀπ' τὸ ζυγὸ τοῦ Λογιωτατισμοῦ. Ἦταν στὸ 1888 καὶ τὸ σύνθημα τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴ λαϊκὴ γλῶσσα βρισκόταν σ' ἕνα βιβλίον τοῦ Ψυχάρη: «Τὸ Ταξίδι μου». Ὁ Λογιωτατισμὸς κ' ὁ Δασκαλισμὸς εἶδαν τὸ μεγάλο κίνδυνον, πού τοὺς ἀπειλοῦσε κ' ὑπακούοντας στοῦ ἔθνους τῆς αὐτοσυντήρησής τους, παρατάχτηκαν σὲ τάξη μάχης. Τὰ ὄπλα τους ἦταν τὰ ὄπλα πού μεταχειρίστηκαν πάντα ὅλοι οἱ μελλοθάνατοι θεσμοὶ ἐνάντια στὴν Ἀλήθεια, πού τὴ βλέπουν νὰ προχωρεῖ ὀκνάθηκτα, με τὴν ἀναγκαιότητα φυσικοῦ νόμου, συντρίβοντας τοὺς ἀχύρινους πύργους τους: ἡ συκοφαντία. Ποιὸς ἦταν τέλος πάντων αὐτὸς ὁ Ἑλληνορῶσσος, πού βάλθηκε νὰ χαλάσει τὴ γλῶσσα μας; Θὰ ἦταν ἀσφαλῶς ὄργανο ξένης προπαγάντας, πού ἐπιζητοῦσε νὰ μᾶς ὑποδουλώσει, ἀφοῦ πρῶτα καταστρέψει τὴ γλῶσσα μας.

Σύμφωνα με τὴν προσφιλή τους μέθοδο—πού σήμερα ἔχει πέραση ἰδιαίτερα στὴν Πάτρα—μετατόπιζαν τὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα σὲ δημοκοπικὸ ἐπίπεδο καὶ «ἔκρουον τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου»: Ὁ Πανσλαυϊσμὸς πληρώνει με ρούβλια τοὺς μαλλιαροὺς γιὰ νὰ χαλάσουν τὴ γλῶσσα καὶ νὰ μεταφράσουν τὸ Εὐαγγέλιο, γιὰ νὰ χάσει τὴν ἀξία του!...

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά γύρω ἀπὸ τὸ καινούργιον κήρυγμα, πύκνωσαν οἱ τάξεις. Πλησίασαν με δυσπιστία στὴν ἀρχή, με περιέργεια ἔπειτα καὶ τέλος με πίστη καὶ φανατισμὸ, οἱ ζωντανοὶ ἄνθρωποι, πού ρίχτηκαν στὸν ἀγῶνα, γιὰ τὸ ἔννοιωσαν πὼς δημοτικισμὸς ἐσήμαινε ἀπόλυτο συγχρονισμὸ, μιὰν ἀμερόληπτη θεώρηση τῶν σύγχρονων τότε ρευμάτων, ἀγῶνα γιὰ τὸν πνευματικὸ ξεσκλαβωμὸ, κ' ἀκόμα πὼς νεοελληνικὸς πνευματικὸς πολιτισμὸς, κουλτούρα Ἑλληνικὴ, ἦταν δυνατὸ νὰ δημιουργηθῆ μόνο ἀπὸ μιὰ φιλολογία γραμμένη στὴ γλῶσσα τοῦ Λαοῦ. Ὁ ἀγῶνας ἐξακολούθησε χρόνια πολλά, καὶ δυὸ φορὲς οἱ δυὸ μερίδες ἀντικρύστηκαν με τὸ πιστόλι στοῦ χέρι. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ὁ ἀγῶνας τελείωσε με τὴ νίκη τοῦ Δημοτικισμοῦ. Ἡ Δημοτικὴ, ἀφοῦ ἔγινε συνειδηση λαϊκὴ, κατάρτησε τὴ Λογοτεχνία, τὴν Ποίηση, τὸ θέατρο, μπῆκε στὰ σχολεῖα. Κι' ἂν ἀκόμα δὲν κατάρτησε τὴν Ἐπιστήμη, ὡς τόσο γράφτηκαν σ' αὐτὴ ἔργα ἐπιστημονικὰ καὶ φιλοσοφικὰ, πού ἀπόδειξαν, πὼς ἔχει τὴν δυνατότητα ν' ἀγκαλιάζει κάθε πνευματικὴν ἐκδήλωση. Ἡ μετάφραση τῆς «Κριτικῆς τοῦ ἄδολου λογισμοῦ» τοῦ Κάντ, ἀπὸ τὸν Πάλλη, ἡ «Ἀστρονομία» τοῦ Ἐλισσαίου Γιαννίδη, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ «Ἐισαγωγή στὴ Φιλοσοφία» τοῦ καθηγητῆ Θεοδωρίδη, μᾶς δίνουν τὴν ἐλπίδα πὼς δὲν εἶναι μικρὰ ὁ καιρὸς, πού ἡ Δημοτικὴ θὰ κατακτήσει καὶ τὴν Ἐπιστήμη.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Δημοτικισμὸς πέρασε τὴν ἡρωϊκὴ του περίοδο, κ' ἀκόμα πὼς τὸν ἐπιβουλεύονται ἄκομη σήμερα φίλοι τοῦ ἄλλοτε. Μιὰ ἰδέα ὅμως πού ἔχει με τὸ μέρος της τὴν Ἀλήθεια, δὲ φθείρεται ἀπὸ τοὺς ἀποστάτες, ἀπ' ἐναντίας ξεκαθαρίζεται ἀπὸ δαυτοὺς.

Γι' αὐτὸ τώρα πού γιορτάζουμε τὰ πενήντα χρόνια ἀπὸ τὴν ἐκδοση τοῦ «Ταξιδιοῦ» τὰ πενήντα χρόνια τοῦ Δημοτικισμοῦ, πού στάθηκε τὸ μεγαλύτερο ἑλληνικὸ ἰδεολογικὸ κίνημα ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση μέχρι τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ἄς δώσουμε—σὲ πείσμα τῶν ἀρνητῶν, τῶν δειλῶν καὶ τῶν λιπόψυχων—τὴν ὑπόσχεση πὼς θὰ συνεχίσουμε με πίστη καὶ συνέπεια τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ καθιέρωση τῆς γλώσσας τοῦ Λαοῦ, γιὰ τὴ συντριβὴ κάθε πνευματοπέδης...

ΤΑΣΟΣ ΜΑΓΔΑΛΛΗΝΟΣ

ΤΟ Β' ΠΑΝΙΟΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Μποροῦμε νὰ ἀποκαλέσουμε τὸ Β' Πανιόνιον Συνέδριον πού συνήλθε τὸν περασμένον Αὐγουστο στὴν Ἰθάκη, συνέδριον πολιτισμοῦ. Μέσα στὸν Αὐγουστιανὸν οὐρανὸ τῆς χώρας μας ἦταν ἕνα καθαρὸ, δυνατό, μεγαλόπρεπον μετέωρον. Ἦταν κατὰ πού ἀξίζει νὰ ὑπερηφανεῖται γι' αὐτὸ ὄχι μόνον ἡ τόσο πολιτισμένη καὶ προηγμένη Ἐπὶτάνησος, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλάδα ὀλόκληρη, γιὰ τὸ σπανίως γίνονται στοῦ τόπου μας τόσο ὕψηλά καὶ τόσο ἀνώτερα πνευματικὰ ξεκινήματα. Ἡ Ἐταιρία πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἐπτανησιακῶν μελετῶν τῆς Κερκύρας πού τὸ διωργάνωσε καὶ πού τὴν ἀποτελοῦν ἕξοχοι χαρακτήρες πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς ὀραιότατης νήσου μας, ἔδωσαν ὄλο τὸν τόνο τῆς ἐπιτυχίας τοῦ συνεδρίου σ' αὐτὴ τὴν ἐναρκτήριον συνεδρίαση. Ἀνὴρ γαίλει ὁ Πρόεδρος της κ. Κωνστ. Σολδάτος, Διευθυντῆς τῆς Βιβλιοθήκης Κερκύρας, ὁ ἄνθρωπος, στὸν ὀποῖο ὀφείλουμε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Β' Πανιονίου Συνεδρίου, ἰδέας τῆς ὀποίας αὐτὸς ἦταν ὁ ἐνσαρκωτῆς καὶ ὁ ἐνθουσιῶδης ἐργάτης, ἀνήγγειλε λοιπὸν

ό κ. Σολδάτος ότι στην Κέρκυρα από του ερχόμενου καλοκαιριού θα λειτουργήσει μία ανώτερη Σχολή ελεύθερων σπουδών κατά το σύστημα των «θερινών πανεπιστημίων» της Δύσεως, ότι βρέθηκεν ή αίθουσα (ή Ίδια της άλλοτε Ίονίου Ακαδημίας), το ποσόν της δαπάνης της, ότι οί Έπτανήσιοι διανοηταί προσεφέρθησαν να διδάξουν δίχως πληρωμή κ. ο. κ. Ο έκλεκτός διανοούμενος κόσμος που άποτελούσε το Συνέδριο, άκουσε με εύχαρίστηση την ευγενικήν αυτήν κατάκτηση του έπτανησιακού πνεύματος, πιστεύουμε δε ότι με συγκίνηση θα πληροφορηθή και το Πανελλήνιο ότι στην γραφικήν Έπτανησιακή πρωτεύουσα θα δημιουργηθή πνευματική εργασία περιωπής που θα τιμά το Έλληνικόν όνομα και την πνευματικότητα των ευμορφων νησιών μας που τόση άπαραμίλλη παράδοση πνευματικής καλλιέργειας έχουν να επιδείξουν.

Την Ίδια εργασία περιωπής σημείωσαν και οί εργασίες του συνεδρίου, στις όποιες πήραν μέρος όλοι οί άσχολούμενοι με τα Έπτανησιακά γράμματα από όλα τα σημεία του Πανελληνίου. Όταν θα έκδοθοϋν τα πεπραγμένα του Συνεδρίου, σε Ίδιο τόμο, όπως άνηγγέλη, όταν μελετήση κανένας τόν όγκο της πνευματικής προσπάθειας του καθαρά έπιστημονικού και φιλολογικού αυτού συνεδρίου, τότε θα μπορέσουμε να εκτιμήσουμε την άξία της εργασίας αυτής που σημείωσε την πιν ό θετικήν έπιτυχία. Το τελευταίο αυτό το δείχνει όχι άπλά και μόνο ή άπρόσκοπη, έξαιρετική σε ήθος και ένδιαφέρον διεξαγωγή των εργασιών του, ό άριθμός και το κύρος των συνέδρων. οί πολύτιμες άνακοινώσεις των και τα θέματα που διάλεξαν οί συνέδριοι και άπασχολήθηκε το συνέδριο, αλλά το δείχνει άκόμα ότι ύστερα από την άδράνεια που μεσολόβησε από την συγκρότηση του Α΄ Πανιονίου έως το Β΄, γενική έξεδηλώθηκε διάθεση, όπως τα συνέδρια αυτά μελέτης του Έπτανησιακού πολιτισμού έπαναλαμβάνονται τακτικά και άποτελέσουν θεσμό. Όταν ένας λαός αισθάνεται την άνάγκη και άποφασίζει και θυσιάζεται άκόμα, όπως το έδειξαν οί άπαραμίλλα φιλόξενοι άνεξαρτήτως τάξεως και μορφώσεως Ίθακήσιοι, όταν ένας λαός νοιώθει την άνάγκη της μελέτης του έαυτού του, του πολιτισμού του, της Ιστορίας του θα πη πώς έχει δική του δύναμη, έχει δική του ζωτικότητα, έχει μεγάλη πνευματικότητα μέσα του.

ΤΑΚΗ ΔΟΞΑ: «Λευκοί Δρόμοι» (Ποιήματα-Πύργος 1938)

Δέν έτυχε να διαβάσω κανένα από τα τρία βιβλία, του κ. Δόξα. Έκείνο που ήξαιρα γι' αυτόν είναι ότι εργάζεται με την ευγενική φιλοδοξία να γίνει ένας από τους τεχνίτες του Λόγου. Και γι' αυτό πήρα με άρκετή περιέργεια το τελευταίο βιβλίο του με το καλαίσθητο τύπωμα, που προδιαθέτει εϋνοικά τ' άν αναγνώστη.

Ότι διακρίνει τ' αν κ. Δόξα είναι ή στιχουργική εύχέρεια και ή ικανότητα να κάνει την προπούμενη έπιλογή λέξεων ώραιων και χαρακτηριστικών. Για να ποϋμε όμως όλόκληρη την άλήθεια, την έντύπωση αυτή δίνει ή ποίησή του, όταν την εξετάζεις ζωγραφικά, στατικά. Όταν την εξετάσεις σά σύνολο, τα πράγματα αλλάζουν. Ο κ. Δόξας που μ' εύχέρεια στιχουργεί και μεταχειρίζεται λέξεις όμορφες, «νεόκοπες» θαρρείς, δέν κατορθώνει να έμψυχώσει το θέμα του—τα όμορφα ύλικά, που έχει από πριν συσσωρεύσει για να διοχετεύσει μέσα άπ' αυτά τόν ποιητικόν ηλεκτρισμό. Τα ποιήματά του είναι μπερδεμένα, οί έκφράσεις του λειψές, έδω, κακές άλλοϋ, οί εικόνες του συγκεχυμένες.

Άκολουθώντας μια δήθεν μοντέρνα τεχντροπία δέν τελειώνει το νόημα του κάθε τετραστίχου μέσα στο τετραστίχο αυτό, το τεντώνει και στο παρακάτω, χωρίζει το οϋφιαστικό από το έπίθετο με μία—δυο προτάσεις που παρεμβάλλονται κι' όταν τοποθετεί το έπίθετό του, δέν ξαίρει κανείς τι προσδιορίζει αυτό: την άρχική πρόταση ή τις παρεμβλλόμενες. Τα νοήματα μπερδεύονται συχνά τόσο,

ώστε δέν κατορθώνει κανείς να καταλάβει και να συγκινήθει, γιατί καθώς λείει κι' ό Λέσιγγ στο «Λαοκόοντα»: «Όταν καλλιτέχνημά τι μάς άναγκάζει εις έπιμοχθονόκείν, ψύχεται ή έπιθυμία του να συγκινήθωμεν».

Είναι φανερό ότι ό κ. Δόξας έχει δεχτεί ώρισμένες έπιδράσεις, που δέν κατώρθωσε να τις άφομοιώσει. Ός τόσο γράφει τραγούδια με άρκετή χάρη, (σελ. 22 τέλος, 24 τέλος, 25—26, 29, 71), τραγούδια που κοντά τους περνά ή Ποίηση. Αϋτά τα λίγα τραγούδια μάς δίνουν την έλπίδα πως άν, ό κ. Δόξας άπαλλαχτεί από τις τωρινές έπιδράσεις, κι' άφεθεί να έμπνευστεί από τη μυριότροπη γύρω του ζωή, άν νοιώσει τόν παλμό της έποχής κι' αίστανθεί τόν πόνο του Άνθρώπου, αφήνοντας κατά μέρος τα λορινν του «esthete», θα παρουσιάσει ποιητική δημιουργία άξιόλογη.

T. M.

ΧΡΟΝΙΚΑ

*** Στις 11 έως 14 περασμένου Ίουλίου συνήλθε στην πόλη μας παιδαγωγικό συνέδριο λειτουργών Μ. Έκπαιδεύσεως της 11ης Έκπαιδευτικής περιφέρειας που περιλαμβάνει τους νομούς Άχαΐας, Ηλείας, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Αιτωλίας και Άκαρνανίας και μέρος της Κορινθίας. Προήδρευσε ό Γενικός έπιθεωρητής κ. Ηλίας Λάγιος που κατά την έπίσημη έναρξη του συνεδρίου, όπου παρευρέθηκαν και μερικοί προσκεκλημένοι άνθρωποι των γραμμάτων συμπολίτες, μίλησε έξαιρετικά και με δυνατό παλμό για το μέλλον της παιδείας μας. Τις εργασίες του συνεδρίου, τις όποιες χαρακτήριζε ενσυνειδησία και έπιστημονικότητα, παρακολούθησε ό ήμερήσιος τύπος, μαθαίνουμε δε ότι τα πρακτικά του συνεδρίου θα έκδοθοϋν σε ειδικό τόμο.

*** Την Κυριακή 17 Ίουλίου στην Ταράτσα του Πανθέου έγινε με λαμπρότητα ή καθιερωμένη έτήσια έορτή άπονομής βραβείων και έπάθλων στους μαθητάς και σχολεία που διακρίθηκαν στους διαγωνισμούς που ένήργησε ή Έταιρία των φίλων του βιβλίου (Ιδεών, Ιστορίας, έλληνικών, μαθηματικών κλπ.). Μίλησε σχετικά με την άξία του βιβλίου και της παιδείας ό δικηγόρος κ. Κ. Λέων. Οί έφετενοι διαγωνισμοί είναι οί όγδοοι κατά σειρά από το 1930, όταν πρωτοεγκαινιάσθηκαν από τόν συμπολίτη διανοούμενο κ. Σωτ. Γκολφινόπουλο. Σήμερα προεδρεύει ό γυμνασιάρχης κ. Ν. Σακκογιάννης.

*** Στις 27 και 28 Αϋγούστου έγινε με έπισημότητα και έπιτυχία στην γειτονική μας Ίθάκη το Β΄ Πανιόνιο Συνέδριο, στο όποιο αντιπροσωπεύθηκε και ή πόλη μας και το περιοδικό μας. Οί συνέδριοι Άθηνών περνώντας από δώ, κατέβηκαν και έπεσκέφθηκαν την πόλη μας.

*** Στην έδω ήμερησία έφημερίδα «Τηλέγραφος» δημοσιεύτηκε σε συνχειές ένα δοκίμιο με ένδιαφέροντα στοιχεία της Ιστορίας της Μονής Όμπλου, γραμμένο από τόν άρχιμανδρίτη της Μονής κ. Βησαρίωνα Κοσκέρη. Η μελέτη αυτή θα έκδοθί σε βιβλίο. Έπίσης και ό «Νεολόγος» δημοσίευσε σε ελεύθερη άπόδοση άποσπάσματα από το βιβλίο του Λουδοβίκου Στόμπ, όσα άφορούσαν την Πάτρα του 1836.

*** Μεγάλη εργασία έγινε και συνεχίζεται για την ανακάνιση και άποκαθάραση του Ρωμαϊκού Όδείου της πόλεως μας με δαπάνη του Δήμου και έπιστάσια της Άρχαιολογικής Άρχης. Τα κτίσματα συνεπληρώθηκαν και το Όδειο πήρε καινούργια όψη. Διάφορες συναυλίες, γιορτές και παραστάσεις άρχαϊκές θα είναι δυνατό πλέον να δίνονται εκεί. Σύγχρονα κρεμίσθηκε και το παλιό σχολικό κτίριο που έκτισε ό Καποδίστριας έπάνω στα έρείπια του παλαιού Ιστορικού ναού του Άγίου Γεώργιου. Το κτίριο που κατεδαφίσθηκε ήταν το παλιότερο της πόλεως.

*** Πληροφορούμεθα ότι ό Μορφωτικός Σύλλογος κυριών συνεχίζοντας

τὴν ὥραϊαν πνευματικὴ τοῦ προσπάθεια, θὰ διοργανώση καὶ ἄλλες διαλέξεις μετ' ὀμιλητὰς Ἀθηναίους. Προσεκλήθηκε ἡ κ. Ἀθηνᾶ Ταρσοῦλη ποὺ θὰ δώσῃ δυὸ διαλέξεις, μιὰ γιὰ τὸν Παλαμᾶ καὶ ἄλλη γιὰ τὶς μεγάλες Ἑλληνίδες τῆς νεώτερης ἐποχῆς. Παράλληλα ἡ κ. Ταρσοῦλη θὰ κάμῃ στὴν πόλῃ μας καὶ μιὰν ἔκθεσιν ζωγραφικῆς ἔργων τῆς.

*** Ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος ἀπεφάσισε τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ποὺ βρίσκεται στὸ Δικαστικὸ Μέγαρον. Συνεπλήρωσε τὴν κενὴ θέσιν τοῦ Ἐφόρου καὶ ψήφισε κονδύλια 40 χιλ. δραχμῶν γιὰ τὸν πλουτισμὸ τῆς. Ὁ Πρόεδρος κ. Χρ. Φακῆς καὶ τὸ συμβούλιον διαπνέονται μετ' ἰσότητας διαθέσεις γιὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ κανονικὴ λειτουργία τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ νομικὰ ἔχει καὶ πολλὰ φιλολογικὰ καὶ ἱστορικὰ συγγράμματα μετ' ἰσότητας ἐνδιαφέρον. Τώρα γίνεται ἡ ταξινόμησις τῶν τόμων καὶ ἀπογραφή. Κατὰ τὸν νέον κανονισμὸν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτὴ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δικηγόρους καὶ δικαστὰς ἐπιτρέπεται καὶ σὲ ἄλλους πολῖτες κατόπιν ἀδείας τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης.

*** Τὸ βράδινον τῆς 4ης Ὀκτωβρίου ἐ. ἔ. τὸ περιοδικὸν μας διοργάνωσε δεῖπνον γιὰ νὰ ἑορτασθῇ τὸ ἱωβιλαιὸν τοῦ σοφοῦ ἱστοικοῦ τῆς πόλεως μας καὶ συνεργάτη μας κ. Στεφάνου Θωμοπούλου ποὺ ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια ἀκριβῶς (1888) ἐξέδωσε τὴν «Ἱστορίαν τῆς πόλεως Πατρῶν»· Ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ ἦσαν οἱ κ. κ. Δ. Θεοφίλου, δικηγόρος, Χρ. Λαμπρόπουλος καὶ ὁ διευθυντὴς μας. Τὸ δεῖπνον εἶχεν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἦταν ἡ πρώτη συνάντησις τῶν διανοουμένων Πατρῶν. Παρεκάθησαν ὁ τιμώμενος ἱστορικός, ὁ Δήμαρχος Πατρῶν κ. Ροῦφος, ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου, τοῦ Ἰατρικοῦ, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐμπορ. Ἐπιμελητηρίου καὶ ἄλλοι. Προπόσεις ἔκαμαν ὁ διευθυντὴς μας, ὁ Δήμαρχος κ. Ροῦφος, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου κ. Χρ. Φακῆς, ὁ Γεν. Ἐπιθεωρητὴς Μ. Ἐκπαιδεύσεως κ. Ἡλίας Λάγιος, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπιμελητηρίου κ. Γ. Ν. Τριάντης, ὁ Πρόεδρος τῆς Σχολῆς τοῦ Λαοῦ κ. Ἰωάν. Σιγαλός, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐταιρίας τῶν Φίλων τοῦ Βιβλίου κ. Ν. Σακκογιάννης ὁ δικηγόρος κ. Ἄγγ. Ἀγγελόπουλος. Στὸ τέλος ὁ κ. Στ. Θωμόπουλος ἀπήντησεν εὐχαριστῶντας.

*** Ἀπὸ τὸ γνωστὸ πατρινὸ ἐκδοτικὸν οἶκον Θεοδώρου Κούκουρα ἐξεδόθηκε ἕνας τόμος διηγημάτων τοῦ συνεργάτη μας κ. Τάσσου Βιδούρη. Τὸ νέο αὐτὸ βιβλίον ποὺ κ. Βιδούρη μετ' ἰσότητας «Διηγήματα» εἶναι κατάλληλον γιὰ κάθε σπιτὶ καὶ γιὰ τὴν μόρφωσιν τῶν νέων, γι' αὐτὸ τὸ συνιστοῦμε σὲ κάθε οἰκογένειαν.

*** Ἐπίσης ὁ συμπολίτης μας κ. Γεωργ. Παπαδιαμαντόπουλος ἐξέδωσε τὴν Ἀθήνῃ τὴν μελέτην τοῦ «Ἱστορικῶν σημειώσεων 1750—1850» (ἐμπόριον, ἀσφάλεια κ.λ.π.) μετ' ἰσότητας τὸ πλούσιον ἀρχεῖον τῆς οἰκογενείας Παπαδιαμαντοπούλου ποὺ ἔδρασε τὴν Ἐπανάστασιν καὶ τὸ ὅποῖον ἀρχεῖον εἶναι πολύτιμον γιὰ τὴν Πάτρα, τὴν ὁποῖαν ἀναφέρεται.

*** Ἐπειδὴ δὲ μᾶς μένει ὡρὸς, θὰ δημοσιεύσωμε στὸ ἐρχόμενον τεῦχος τὶς ἀπαντήσεις ποὺ μᾶς ἔστειλαν οἱ συμπολίταις μας διανοοῦμενοι τὴν ἔρευνάν μας γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῆς πόλεως μας.

Σωστὰ τὸ λέξ : «Μὲ ὄλα φτερώνεσαι». Δέχεσαι μέσα σου κάθε θάμβος, τὴ ζωὴν, τὴ μοῖραν, τὴ γύρω πλάσιν καὶ τὰ ὑψῶνεις, ψηλά τὰ φέρνεις, εἰκόνες τὰ πλάθει, ὄνειρα τῆς φαντασίας τὰ δείχνεις μετ' ἰσότητας τὴν τέχνην σου. Ἡ ποίησις ἀκολουθεῖ τὶς μέρες καὶ τὶς ὥρας σου καὶ φαίνονται οἱ ἀντίλαλοι τῆς ἐστὶν ἐν τῇ τραγουδίᾳ σου. Μᾶς τραβᾷ τὴ συγκίνησιν καὶ μ' ἐκεῖνα τὰ μικρὰ καὶ τὰ ἐλάχιστα, δίστιχα καὶ μονόστιχα, ποὺ ταραζοῦνται ἀπὸ πνοὴν καὶ σκέψιν λυρικήν.

(Ψυχῆς ἀντίλαλοι, ποιήματα 1938)

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ἩΡΧΙΣΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ "ΣΕΣΙΛ",
ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΕΝΤΕΛΩΣ ΝΕΟΔΜΗΤΟΝ, 40
ΔΩΜΑΤΙΑ, 15 ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΝ
ΛΟΥΤΡΟ, ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΝ ΠΟΛΕΩΣ
ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΔΩΜΑΤΙΑ, ΑΣΑΝ-
ΣΕΡ-ROOF-GARDEN